

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

VERONICA COSOVAN

DOMNITORI ȘI STEME

ROMÂNEȘTI

Din colecțiile vechi de patrimoniu ale BNRM

Chișinău, 2018

CZU 929.6 (478):N025.171
C 74

Director general: Elena Pintilei

Responsabil de ediție: Elena Pintilei, director general al Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova

Redactor: Raisa Plăieșu

Procesare computerizată: Diana Odobescu

Adaptarea imaginilor: Tatiana Kulinskaia

Coperta: Cristina Ceoinac

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții din R. Moldova

Cosovan, Veronica.

Domnitori și steme românești : din colecțiile vechi de patrimoniu ale BNRM / Veronica Cosovan. – Chișinău : BNRM, 2018 (Tipogr. "Primex-Com"). – 96 p. : fig.

Referințe bibliogr. în subsol. – Ind. de tit., de nume : p. 87-95. – 50 ex.

ISBN 978-9975-3205-4-2.

929.6 (478) : N025.171

C 74

Lucrarea a fost discutată și recomandată pentru tipar de Consiliul Științific al BNRM la 8 iunie 2018.

© **Biblioteca Națională a Republicii Moldova, 2018**

© **Veronica Cosovan, 2018**

ARGUMENT

Lucrarea *Domnitori și steme românești* este dedicată stemelor Țărilor Române, identificate în colecțiile patrimoniale, în cadrul secției „Carte veche și rară” a Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova (BNRM). Ideea realizării acestei lucrări a pornit din preocupările autoarei pentru bibliofilie. Cercetând cărțile de cult, am constatat prezența variată a stemelor domnești, imprimate pe versoul foii de titlu a lucrărilor în cauză. Studiarea bibliografiei heraldicii, ne-a confirmat că valorificarea cărților ca izvor heraldic s-au făcut în context general. Prin coroborarea datelor din domeniul istoriei, și bibliofiliei ne-am dorit să evidențiem contribuția domnitorilor la editarea cărților vechi. De asemenea dorim să subliniem rolul educațional și estetic pe care o poate avea valorificarea tipăriturilor. Ca sursă istoriografică, tipăriturile se înscriu în șirul celor mai vechi izvoare ale heraldicii. Întîietatea, în ordine cronologică, o dețin mărturiile sigilare, urmată de emisiunile monetare, vestigiile epigrafice și operele manuscrise.

Suportul teoretico-metodic constituie cercerarea istorică, în baza lucrărilor autorilor: Dogotaru, M. *Sigiliile mărturii ale trecutului*. București, 1976; Cernavodeanu, D. *Știința și arta heraldică în România*. București, 1977; Mischevca, Vl. *Simbolurile Țării Moldovei*. Chișinău, 2010; *Simbolurile naționale ale Republicii Moldova*. Chișinău, 2013 etc. Deși abordată în repetate rânduri și din diferite perspective, heraldica domnească mai are suficiente aspecte care așteaptă să fie descoperite. Lucrarea de față nu are pretenția unei cercetări profunde în domeniul heraldicii. Obiectivul prioritar al albumului a fost orientat spre valorificarea patrimoniului heraldic, identificate în surse documentare de patrimoniu, cercetate de visu de către autor.

Parcurgând albumul, cititorul are prilej să descopere evoluția stemelor românești, în perioada secolelor XVI-XIX. Ordinea aleasă de prezentare este succesiunea comună a anilor de domnie a domnitorilor celor trei țări românești: Moldova, Valahia și Transilvania. Din punct de vedere heraldic, perioada apariției cărților studiate, reprezintă epoca veche (1390-1650) – epocă când apar și se dezvoltă stemele domnești și epoca medie (1651-1850) - perioada de decadență când rolul stemelor în cărți este de ordin estetic, cu valoare decorativă. Argumentarea vechimei stemelor este susținută de stihurile ce însoțesc compozițiile heraldice, pe care am considerat util să le reproducem. Stihurile sunt scurte expuneri versificate ce cuprind descrierea

elementelor heraldice principale și laude la adresa domnitorilor și a dinastiei din care provin acestea. Am considerat oportun ca stemele domnești să fie însoțite de portretele domnitorilor, cu o scurtă notă biografică, pentru a întregi ansamblu de epocă.

Este pentru prima dată când cărțile de patrimoniu sunt valorificate prin prisma reprezentărilor heraldice. Cititorii sunt invitați să redescopere vremurile trecute, să pătrundă imaginar în spiritul epocilor și să-și lărgască perspectiva generală asupra istoriei. Lucrarea de față nu este doar rezultatul activității de cercetare și valorificare desfășurată în cadrul secției „Carte veche și rară” a BNRM, ci și un elogiu adus Centenarului Unirii, deoarece din cele 46 de steme prezentate în album, 18 din ele reprezintă stema unită a Principatelor.

*Veronica COSOVAN,
șefa secției „Carte veche și rară”, BNRM*

EVOLUȚIA ISTORICĂ A HERALDICII

Simbolurile heraldice sunt expresia stăruirii unei țări. Prin ele poate fi urmărită evoluția istoriei și culturii. Ele reprezintă izvor al istoriei, prin care poate fi analizată simbioza veacurilor de odinioară și influențele exterioare. Pentru o societate, simbolurile heraldice reprezintă capitalul politic și social-cultural.

Potrivit definiției dată de academicianul Nicolae Edroiu, heraldica este: „*Disciplina auxiliară a istoriei care se ocupă de studiul stemelor, blazoanelor, istoricul lor, terminologia, compunerea, reprezentările iconografice și simbolistice, cu normele de drept privind folosirea lor*”.¹ După Silviu Andrieș-Tabac: este „*Heraldica este o știință specială a istoriei, care se ocupă cu cercetarea genezei și evoluției însemnelor heraldice, precum și cu problemele teoretice și practice legate de compunerea, desemnarea, vizualizarea, citirea, interpretarea și atribuirea stemelor de orice tip*”².

Termenul derivă din vechiul „haraldus”, care a dat în limba germană „Herald”, denumindu-l pe așa-numitul „maestru de blazoane”, adică persoana care verifica în perioada medievală blazoanele și care anunța participanții la întrecerile cavalești.

Heraldica conține două părți: știința heraldică și arta heraldică. Știința heraldică are menirea de a cunoaște principiile teoretice care reglementează compunerea, definirea, reproducerea și transmiterea stemelor. Artă heraldică urmărește înfățișarea plastică a stemelor prin orice ramură a artelor plastice.

Obiectul fundamental al heraldicii îl reprezintă stemele. Cuvântul românesc, stemă, provine din substantivul *stemma*, care, în neogreacă, înseamnă coroană, diademă. Stema constituie „ansamblul semnelor distinctive și simbolice care alcătuiesc blazonul unei persoane, instituție sau stat exprimând atributele sale”. O stemă trebuie să cuprindă, în principal, următoarele elemente: scut, figuri heraldice, elemente exterioare ale scutului, incluzând cimierul, coroana, susținătorii, pavilionul, deviza. Prototipul stemelor au fost simbolurile și emblemele care

---

1 Edroiu, N. Introducere în științele auxiliare ale istoriei. Cluj-Napoca, Editura Accent, 2003, p. 224.

2 Andrieș-Tabac, Silviu. Introducere în heraldică: noțiuni generale și întregiri la armorialul teritorial românesc. București, 2008, p. 9.

DEX: Dicționar explicativ al limbii române. București, 1998. p. 1019.

au apărut cu mult timp în urmă, anterior apariției creștinismului. În Grecia Antică, Imperiul persan, Egiptul faraonilor se întâlnesc simboluri, aplicate de regulă pe steaguri de luptă. Simbolurile utilizate au rolul de a transmite ideea, faptele și felul în care se raportau la societate și univers. Atenienii aveau drept simbol *bufnița*, corintenii – *pegasul*, pe pecetea lui Cezar era imprimat *Venera înarmată*.

Fenomenul heraldic și, în general, manifestările heraldice sunt foarte vechi, apărând prima oară în antichitate și evoluând odată cu societatea omenească. Cele mai vechi însemne heraldice datează din secolul al X-lea, ele fiind prezente la curtea diverșilor principii germani. Cercetătorii constată că la concursurile desfășurate la Göttingen în anul 934, s-au purtat de către cavaleri bucăți de stofă potrivite în maniera de alcătuire ulterioară a stemelor, extinzându-se apoi în Franța, unde s-au dezvoltat în cel mai înalt grad. Fenomenul cruciadelor a fost cel care a contribuit la răspândirea și fixarea acestor însemne heraldice. Purtate în numele credinței, din convingeri politice, morale, și materiale, cruciadele a impulsivat apariția diverselor simboluri heraldice, aplicate pe scuturile de luptă și coifuri, care evocau faptele glorioase și mărețe ale posesorului. Odată cu creșterea numărului de cavaleri, deci și a blazoanelor, a apărut necesitatea de a le fixa, pentru a nu fi uitate în neant. Primul tratat care cuprinde 140 de miniaturi ale blazoanelor cavalerilor medievali a fost realizat în 1300, la Zurich, *Codex Manesse*. Secolele XIII-XV sunt recunoscute drept perioada de înflorire a ei. După secolul al XVI-lea, importanța artei heraldice a scăzut. Conform constatărilor cercetătoarei Maria Dogotaru³, latura specifică a primelor simboluri heraldice era simplitatea. În 1829, Hugh Clark făcea următoarea afirmație cu referire la rolul cruciadelor în heraldică „*Cea de-a doua mare ocazie a heraldicii de a ajunge la perfecțiunea de astăzi au constituit-o cruciadele, acele expediții de război purtate pe Pământul Sfânt împotriva infidelilor, începând cu anul 1096 și în urma cărora au luat naștere o serie de figuri heraldice noi... ce se pot observa în armerii în întreaga Europă*”⁴.

După scuturile și coifurile cavalești, simbolurile heraldice se regăsesc în sigilii, apărute odată cu emiterea primelor acte oficiale de către formațiunile prestatale. Apariția formațiunilor statale eu-

---

3 Dogotaru, M. *Heraldica României*. București, 1994. 1991, XCVI p.

4 Clark, H. *An Introduction to Heraldry*. London, 1829, p. 27.

ropene, au diversificat aria de aplicare a însemnelor heraldice, odată cu apariția stemelor. În Evul Mediu, în secolul al XIII-lea, pe harta Europei se evidențiază la nord de Dunăre, având-ul ca întemeietor pe Basarab, Valahia care avea să se transforme în timp în Țara Românească, numită popular și "Muntenia". Anume din această perioadă vin cele mai vechi steme românești, perioadă în care știința heraldică, precum și răspândirea stemelor și a sigiliilor erau abia la începuturi. Stema Țării Românești apare pentru prima dată pe un document emis la 20 ianuarie 1368 de domnitorul Vladislav I (Vlaicu Vodă) și constă dintr-o pasăre heraldică (*vultur*) cu capul conturnat, după părerea unor romaniști este *acvila romană*, având la dreapta o cruce și la stânga o stea și o lună, crai-nou, totul înscris într-un scut de tip francez vechi. Cea mai veche atestare a Stemei Moldovei, reprezentat de *capul de bour* însoțit de Floarea Vieții este pe pece-tea domnească a unui document semnat de voievodul Petru Mușat în 1377, deși sunt păreri care atestă că simbolul în cauză este cu mult mai vechi în spațiul nord-dunărean decât o spune sau o știe heraldica oficială.

Știința heraldică își are începuturile în Franța. Terminologia exactă și științifică a fost stabilită în 1416, de către Clément Prinsault. Tratatului lui Clément Prinsault i-au urmat și alte lucrări de heraldică: Jérôme de Bara, *Les blasons des armoiries*, Lyon, 1579, Charles Segoing, *Mer-cure armorial enseignant les principes et éléments du blason des armoiries*, Paris, 1648. În secolul al XVII-lea, o contribuție însemnată a adus-o Pcre Claude-François Ménéstrier prin lucrarea sa celebră: *Le veritable art du blason et l'origines des armoiries*, Paris, 1671, urmată de altele: *Les recherches du blason*, Paris, 1673 și de *L'Origine des armoires*, Paris, 1680. În perioada secolelor XIX-XX, remarcabile sunt lucrările lui: Grandmaison *Dictionnaire héraldique*, Paris, 1852; Louis Douet d'Arcq *Collection de sceaux*, vol. I, Paris, 1863; G. A. Seyler. *Geschichte der Heraldik*, Nürnberg, 1885-1889; Baron von Sacken. *Katechismus der Heraldik* : în 8 vol., Leipzig, 1905-1920; D. L. Galbreath, *Manuel du blason*. Lausanne, 1942; E. J. Jones, *Medieval heraldry. Some Fourteenth Century Heraldic Works*, Cardiff, 1943; Michel Pastoureau, *Le traité d'héraldique*, Paris, 1979. Unii specialiști au fost preocupați de punerea în circuitul științific al izvoarelor simbolice, pe când alții s-au ocupat de definirea și uniformizarea terminologiei științei heraldice. Știința heraldică s-a conturat datorită cercetărilor profunde a surselor istoriografice

În Țările Române, primele intervenții în literatura de specialitate cu privire la preocupările

de ordin heraldic se întâlnesc din secolul al XVII-lea la cronicile lui Grigore Ureche (1590-1647), Miron Costin (1633-1691), Nicolae Costin (1600-1712) și Dimitrie Cantemir (1673-1723). În lucrările acestora apare legenda heraldică a capului de bour, a corbului, precum și „*preținsele armerii ale Daciei*”⁵ (doi lei afrontați).

În secolul XX cercetările heraldice au fost stimulate de eforturile și preocupările la nivel național și mondial, rezultatele fiind dezvăluite în cadrul reuniunilor profesionale, sau publicate în lucrări de specialitate de profil, cu largă circulație internațională.

În literatura de specialitate se cunosc trei etape a evoluției istorice a heraldicii. Prima etapă cuprinde secolele X-XIII, denumită generic “a scutului”, deoarece imaginea stemelor erau reprezentate doar pe scut. A doua etapă cuprinde secolele XIII-XV, este cea “a coifului”, scutului adăugându-i-se coiful cu ornamentele lui. Ultima și cea de a treia etapă este a decăderii simbolurilor heraldice, începând cu secolul al XVI-lea, când se renunță la blazoanele personale, dar se răspândesc stemele, odată cu formarea statelor naționale și cu apariția diverselor asociații, organizații, partide, care și-au căutat simboluri de reprezentare.

Manifestările de ordin heraldic românești au fost structurate cronologic în următoarele perioade distincte. Epoca veche sau clasică, cuprinde cronologic ultima decadă a secolului XIV până în prima jumătate a secolului al XVI-lea, adică 1390-1650.

Urmează epoca medie, a doua jumătate a secolului XVI până în prima jumătate a secolului al XIX-lea, 1651-1850. Este perioada când compoziția stemelor domnești sunt influențate de suveranitatea otomană. La începutul acestei perioade apar sigiliile iconografice. În secolul XVIII apar stemele unite, realizate prin contopirea stemei Moldovei cu cea a Valahiei și elemente reprezentative pentru Transilvania. Pe deplin formată, stema unită apare pe deplin în 1719, când armele Moldovei și a Munteniei sunt alăturate sub o singură coroană. Ele constituie exprimarea unității conștiinței naționale. Mărturiile heraldice unite au fost utilizate inițial pentru a aminti că anumiți domni au ocupat tronul ambelor țări, ulterior ca dovadă a dorinței de unitate într-un singur stat. Imprimarea stemelor unite în cărți a contribuit la consolidarea legăturilor culturale dintre populația românească de pretutindeni, datorită circulației cărților

---

5 Căzan, E. *Imagina și simbol în heraldica medievală*. București, 1996, p. 92.

în spațiile respective. În epoca fanariotă domnii au introdus în stemă, elemente ce fac aluzie la descendența lor din voievozii români. Astfel de mărturii sunt întâlnite în domnia lui Constantin Mavrocordat, Mihail Racoviță și Grigore II Ghica. În timpul revoluției din 1848, ideea unirii a fost propagată și susținută de revoluționarii pașoptiști.

A treia epocă, cea modernă, de înflorire după cum afirmă Dan Cernavodeanu⁶, se încadrează cronologic în cea de a doua jumătate a secolului XIX, începând cu 1851. Este perioada când în structura stemelor Țărilor Românești pătrund elemente a nobilimei rusă. Lucru explicabil evenimentelor istorice cu influență nefastă asupra administrării principatelor române.

Dintre caracteristicile distinctive heraldicii este terminologia utilizată în descrierea compozițiilor. Termenul de "alezat" definește o piesă heraldică ce nu atinge marginile scutului; "arme" se referă la totalitatea elementelor ce compun o stemă; "cartier" se referă la compartimentele scutului; "cimier" este utilizat pentru desemnarea elementelor situate cel mai sus într-un blazon/stemă; "câmp" sau suprafața scutului; "coroană", ca ornament al scutului, ea putând fi princiară, regală sau imperială; "deviza" inscripție concentrată dispusă în blazoane/steme; "lambrechin" reprezintă ornamentele exterioare scutului, redată prin fâșii de stofă sau vrejuri vegetale dispuse din vârful scutului spre laturile lui; "limbat" cu referire la imaginea unui animal cu limba scoasă; "mobilă" cu referire la piesele din compunerea stemelor/blazoanelor; "rampant" definind poziția leilor sau altor animale din reprezentările heraldice, redată în poziție ridicată pe labele inferioare; "smalțuri" cu referire la culorile, metalele și blănurile ce compun blazoanele/stemele.

Stemele românești reprezintă simbolurile caracteristice ce individualizează ființa națională a poporului nostru. Dintre primele elemente cele mai arhaice, cu o profundă influență asupra oștenilor daci este acvila – simbolul curajului și a cetezanței. În heraldica românească acvila este cruciată, cu cruce în cioc, semnul creștinismului, unii cercetători fac trimitere la pomul vieții⁷. Mai târziu, în secolul XVI, în compoziția heraldică românească este inclusă ca simbol spada, datorită succeselor victorioase a glorioșilor domnitori, care au optat pentru neatârarea

---

6 Cernavodeanu, D. Știința și arta heraldică în România. București, 1977. p. 41.

7 Tostogan, A. O lucrare eveniment în domeniul heraldicii în colecțiile Bibliotecii Naționale. Simbolurile naționale a Republicii Moldova. În: Magazin Bibliologic. Ch., 2013. nr. 1-4. p. 139.

țărilor românești față de năvălitorii barbari. Puterea suverană este reprezentată în elementele herbului prin coroană, sceptrul, sabia și globul crucifer. În stema Moldovei cel mai vechi și principal element este capul de bour, văzut din față, însoțit la dreapta de soare iar la stânga de o stea cu cinci sau șase raze între coarnele sale curbate spre interior. În stemele unite este amplasat în ecusonul fie la dextra sau senestra. Ulterior anilor de domnie a lui Alexandru cel Bun, soarele se transformă în roz cu cinci petale. În secolul XVI atât stema Munteniei cât și a Moldovei este influențată de heraldica apuseană. Atât bourul cât și acvila sunt încoronate cu coroană de tip deschis. Ceva mai târziu însăși scutul este timbrat cu un coif rotund, în vârful căruia se află coroana deschisă cu fleuroni. În veacurile ce urmează heraldica moldovenească ca și cea munteană se modifică în dependență de curentul inovațional apusean. Scuturile își modifică forma și devin mai bogate. Sunt adoptate noi elemente precum delfinii afrontați, ca simbol al regiunii maritime din Moldova. După Gheorghe Asachi, delfinii aveau să amintească despre pierderea Basarabiei în 1812. După 1822 stemele sunt simplificate considerabil, având un aspect mai sobru.

Stemele domnești păstrează în sine informații prețioase despre istoria țărilor, scopul cărora a fost din todeauna și va rămâne, *"consolidarea etnică și mobilizarea națiunii"* după cum afirmă doctorul în istorie Vlad Mischevca. După cum afirma Constantin Moisil: *"Trecutul unui popor nu se judecă numai după acțiunile războinice de-a lungul vremurilor sau după iscusința politică cu care a știut a se strecura în vremuri grele, ci și după activitatea culturală ce a desfășurat-o și după contribuția ce a adus-o propășirii generale a civilizației omenești"* Cu certitudine putem afirma că printre monumentele de cultură a civilizației universale și îndeosebi românești se înscriu și stemele domnești, care își aduc contribuția importantă în cunoașterea evoluției trecutului.

Veronica COSOVAN

DOMNITORI
ȘI
STEME ROMÂNEȘTI

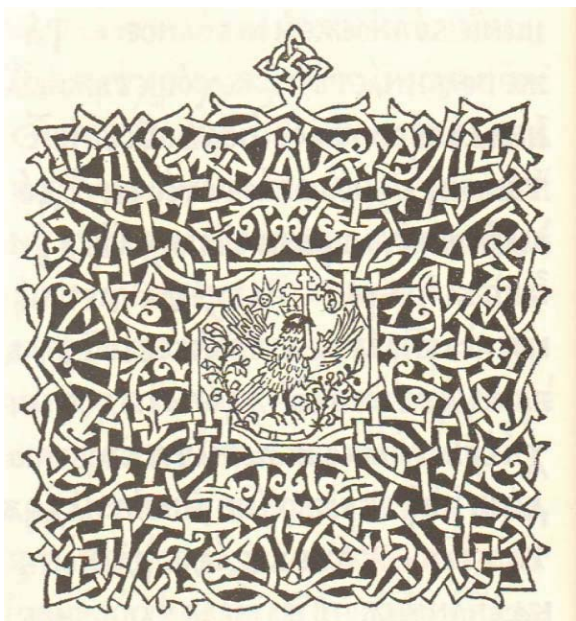
RADU CEL MARE

Domn al Țării Românești (8 sept. 1495 – 23 apr. 1508)

Radu cel Mare a domnit împreună cu tatăl său începând cu anul 1492 pentru ca, din aprilie 1495, să rămână singur stăpânitor al țării, până în aprilie 1508, continuând politica dusă de părintele său. Domnitorul a fost considerat spirit renaștivist european datorită faptului că a organizat prima tipografie în spațiul românesc. Pentru această cauză, Domnia Sa l-a chemat pe călugărul Macarie în țară, format în atelierile lui Aldo Manuzio de la Veneția. Astfel în timpul domniei sale a început tipărirea primelor cărți în Țările Române, dar care din păcate n-a apucat să le vadă, fiindcă a decedat subit. Anume aducerea la Târgoviște a ieromonahului-tipograf Macarie a contribuit la imprimarea figurii Domnitorului în memoria culturală a Europei estice.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI RADU CEL MARE

În: *Liturghierul lui Macarie 1508/1512:*
ediție facsimilă. Târgoviște, 2008.

Stema Țării Românești în frontispiciu. Acvila încoronată, cu cruce în cioc, cu aspect de corb [10, p.50] și aripile desfăcute cu zborul în sus. Capul păsării este reprezentat în poziție inversată, întors la stânga¹. La dextra² pasărea este flacăată de soarele, iar la senestra³ de crai nou⁴. Crucea din cioc este cu extremitățile trilobate. Plasarea stemei în frontispiciu, urmează tradiția tipografilor din Occident.

---

¹ Conform normelor heraldice poziția corectă a acvilei este cu capul spre dreapta (stânga privitorului).

² Dextra – poziția mobilei heraldice în scut, întoarse cu fața la dreapta. În heraldică poziția dreapta-stânga este inversată.

³ Senestra – poziția spre stânga a mobilei heraldice.

⁴ Crai nou – luna în fază incipientă.

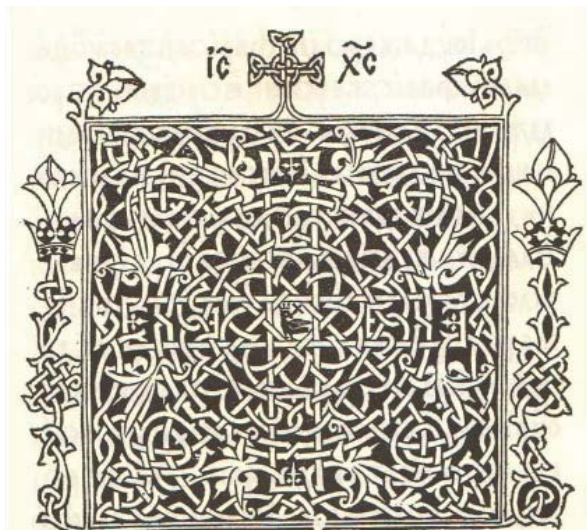
NEAGOE BASARAB

Domn al Țării Românești (8 febr. 1512-13 sept. 1521)

Neagoe Basarab a fost primul boier ajuns domn al Țării Românești. După urcarea sa în scaunul domnesc a încurajat dezvoltarea comerțului și meșteșugurilor. A fost un remarcabil ctitor de mănăstiri atât din țară cât și în locurile sfinte precum cele din Muntele Sinai și Ierusalim. Pe lângă iscusitele sale aptitudini de conducător, posedă și darul peniței, alcătuiind astfel una din cele mai vechi capodopere a literaturii române *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Tudosie*. În lucrare sunt expuse atât principiile politice ale țării dar și principiile morale și cele spirituale, care contribuie la educarea tinerilor. Datorită acestei lucrări, Neagoe Basarab este considerat reprezentant al umanismului românesc, iar Bogdan Petriceicu Hasdeu l-a supranumit "*Marc Aureliu al Țării Românești, principe, artist și filosof*".

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI NEAGOE BASARAB

În: Tetraevangheliarul lui Macarie.

1512/2012 : Ediție facsimilă. Târgoviște, 2012.

578 p.

Stema Țării Românești plasată în poziția frontispiciului. Acvila cu crucea simplă în cioc, în poziție inversată [10, p. 50]. Pe cap coroană de tip deschis cu trei fleuroane. Este cea mai simplă compoziție heraldică. Cercetătorii afirmă că tipul crucii este identică cu cea din pecetea domnitorului Neagoe Basarab de la 1517. Constantin Moisil admite că această formă arhaică a stemei datează din timpul domniei lui Basarab cel Mare (1310-1352), primul domnitor al Țării Românești.

VASILE LUPU

Domn al Moldovei (aprilie 1634 - 13 aprilie 1653; 8 mai 1653 - 16 iulie 1653)

De origine albanez, s-a stabilit pe pământ românesc în 1611, împreună cu părintele său, care fusese boierit în Moldova [14, p. 175-179]. Până a se face domn a ocupat mai multe funcții importante în stat. Și-a zis Lupu și s-a prenumit Vasile, deoarece "Vasilis" în greaca bizantină înseamnă rege [11, p. 188]. Domnia sa a stopat pentru o perioadă scurtă subrezirea autonomiei Moldovei [15, p. 22] și a dat o strălucire Țării, prin luxul occidental cu care se înconjurasă domnitorul [11, p. 189]. A fost un reformator al prerogativelor atât pe plan intern cât și extern. Pe plan cultural s-a remarcat ca întemeietorul în 1640 a Academiei slavo-greco-latină la Iași, supranumită și "Colegiul vasilian" și a primei tipografii în 1642, cu sprijinul Mitropolitului Petru Movilă și a meșterilor tipografi de la Kiev. În această tiparniță au văzut lumina zilei: *Cazania lui Varlaam*, (1643); *Șapte taine bisericesti* (1644), *Pravila lui Vasile Lupu* (1645), *Bucoavna* (1651), cărți realizate într-o remarcabilă limbă românească.

Gheorghe Asachi l-a calificat pe Vasile Lupu drept "restaurator al literelor române în Biserică și la Curte, fondator al Academiei Naționale" [24, p. 13].

STEMA MOLDOVEI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI VASILE LUPU

În: Mureșanu, Fl. *Cazania lui Varlaam: 1643-1943: prezentare în imagini.* Cluj, 1944. XVI, 246 p.: il.

¹ Scut – element principal al stemei sau blazonului.

² Prezentare arhaică a coarnelor, anterior domniei lui Alexandru cel Bun. A fost reintrodusă în uz începând cu secolul XVII.

³ Steaua cu șase raze este cunoscută anterior domniei lui Alexandru cel Bun.

⁴ Coroana de tip deschis a fost introdusă în uz ca element heraldic, începând cu secolul XVII.

Stema Moldovei în scut¹ cartuș de tip francez. Elementul central capul de bour flancat la dextra de soare, la senestra de crai nou. Între coarnele recurbate² ale bourului se află steaua cu șase colțuri³, iar deasupra coroana de tip deschis⁴. Partea superioară a scutului în formă de lilie franceză. Însemnele puterii spada și sceptrul încrucișate cu vârful în sus de-asupra scutului timbrate de o coroană închisă cu cruce. Pe lateral de sus în jos monograma domnitorului. Accentul dominant în stemă îi aparține însemnelor puterii, ce subliniază rolul suveranului. Stema este însoțită de stihuri, considerate a fi primele versuri în limba română ce au contribuit la formarea limbii literare.

Stihuri în stema domniei Moldovei

Deși vedzi cândva sămna groznic,
să nu te miri când să arată putearnică.
Că putearnicul putearia-l închipuiaște,
și slăvitul podoaba-l schizmeaște.
Cap de bur și la domni Moldovenești,
că putearia acei hieri să o socotești,
De unde mari domni spre laudă ș-au făcut cale,
de-acolo și Vasile vodă au ceput lucrurile sale.
Cu învățături ce în țara sa temeliuiaște,
nemuritoriu nume pre lume ște zideaște.

STEMA MOLDOVEI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI VASILE LUPU

În: *Legi vechi românești și izvoarele lor*. Vol. I. București, 1912. 14 f., 440 p., 1 f.: il.

Stema Moldovei în scut alungit. În centrul capul de bour flancat la dextera de soare, la senestra de crai nou, ține în coarnele recurbate coroana de tip deschis. Însemnele puterii sunt plasate de-asupra scutului într-o poziție inversată față de precedenta stemă, flancate de coroană de tip închis. Scutul este susținut pe lateral de îngeri, cu funcția de tenanți¹, ce țin o coroană de tip deschis.

¹ Tenanți – reprezentări umane, animale, îngeri sau vietăți fantastice, care au rolul de susținere a scutului

GHEORGHE RAKÓCZI I **Principe al Transilvaniei (1630-1648)**

In decursul domniei sale Gheorghe Rakóczi I a dus lupte grele și aspre pentru a-și păstra scaunul domnesc. A fost inițiatorul alianței dintre Transilvania, Țara Românească și Moldova. Deși Principatul Transilvaniei se afla sub ocupația otomană, pe timpul domniei sale a cunoscut o epocă de înflorire economică și de afirmare politică și culturală, întărindu-se puterea centrală. Pe plan cultural a contribuit la reorganizarea tipografiei de la curtea sa, în care au fost tipărite primele lucrări în limba română din Transilvania, moment de cotitură pentru Biserica Ortodoxă Română din Transilvania. De numele lui se leagă înființarea în 1669 a sistemului educațional elementar în limba română, în Transilvania.

STEMA LUI GHEORGHE RAKÓCZI

Inițialele din jurul stemei principelui Gheorghe Rákóczi înseamnă:

R < AKÓTI >	G < HEORGHE >
C < RAUL >	A < RDEALULUI >
D < OMNUL >	P < ȚĂRILOR >
T < ȚĂRI >	U < NGUREȘTI >
S < ȚĂRILOR >	S < PAN >
I	P < ROGI > ¹ bis

În: *Noul Testament 1648-1988: reeditat după 340 de ani din inițiativa și purtarea de grijă a Preasfințitului Emilian, Episcop la Alba Iulia. Alba Iulia, 1988. 907 p.*

Scut scarlatat¹, împărțit în 4 câmpuri. În câmpurile superioare la dextra se regăsește soarele, la senestra crai nou. În cartierile² inferioare la dextra o jumătate de acvilă cu zborul desfăcut, la senestra 7 turnuri de cetate, ce simbolizează vechea denumire a Transilvaniei – "Șapte cetăți", atestată documentar în 1296. În centru pe ecuson peste cele 4 câmpuri, este plasat acvila comitatelor transilvănene încoronată, cu fața la dextra, cu cioc deschis, plasată pe o semiroată, simbol din stema familiară a Rakóczilor. Scutul este încoronat cu coroana imperială. Pe lateral, se regăsesc inițialele princepelui cu caractere chirilice.

¹ Scarlatat – divizat în cartiere

² Cartier – suprafața compartimentului în care a fost divizat scutul

GHEORGHE DUCA

**Domn al Moldovei (sept. 1665 - mai 1666, noiem.1668 - aug.1672,
noiem. 1678 - dec. 1683)**

Domn al Țării Românești (dec. 1674 - noiem. 1678)

De origine greacă, a slujit la curtea lui Vasile Lupu [14, p. 189-193]. A fost înscăunat cu ajutorul turcilor și al unei părți de boieri. În calitate de domn a dus o politică internă apăsătoare. A încercat să repopuleze țara, împunând călugării să aducă persoane străine pentru a întemeia sate noi [23, p. 270-271]. A fost negociator al păcii în 1679 dintre Rusia și Turcia. În timpul Domniei Sale s-a făcut traducerea din greacă în română a *Liturghierului* lui Dosoftei (1679), în prefața căreia mitropolitul declară limba română ca limbă de cult în locul celei slavone.

STEMA MOLDOVEI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI

GH. DUCA

În: Dosoftei. *Molitvenic de înțeleș*. Iași: Tip. Mitropoliei: [Tipografi: ieromonahul Mitrofan, Ursu și Niculai], 7189 [1681], 155 p. ; 8° (24, 5 cm); Dosoftei. *Parimiile preste ani*. Iași: Tip. Mitropoliei, 7191 [1683]. 7, 38, 139, 56, 30 p. ; 8° (24 cm).

Stema Moldovei în scut-cartuș ornamentat în stil baroc, cu frunze de pălămidă. Capul de bour în centru cu stea în cinci colțuri¹ între coarnele recurbate. Este însoțit la dextra de soare, la senestra de crai nou conturat. Coroana de tip deschis, cu cinci fleuroane, fixată în coarne. Scutul este timbrat de coroană închisă cu glob crucifer², sub care sunt încrucișate însemnele puterii cu vârful în jos.

Stihuri la luminatul gherb al Țării Moldovei

*Capul cel de buor, de fiară vestită,
Sămneadză putiare țării nesmintită,
Pre ctu-i de mare fiara și buiacă,
Coarnele-m pășune la pământ iș pleacă
De pre chip să viade buorul ce-i place,
C-ar vria-n toată vriamia să stia țara-m pace*

¹ Steaua cu cinci colțuri a fost utilizată începând cu domnia lui Alexandru cel Bun.

² Glob crucifer – sferă suprapusă de cruce.

ȘTEFAN PETRICEICU VOIEVOD

**Domn al Moldovei (aug. 1672- noiem. 1673;
dec.1673 - febr. 1674; dec. 1683 - mart. 1684)**

Știu de boier de țară, considerat de istorici "un om de cultură distinsă" [14, p. 197 - 200], a fost ales Domn al Moldovei la inițiativa boierilor și cu aprobarea sultanului, după mazilirea lui Gheorghe Duca. Domniile sale scurte au fost marcate de războaiele dintre turci și poloni, în care au fost asediate cetățile Camenița și Hotinului. A sfidat influența Imperiului Otoman, devenind aliat cu polonezii. A contribuit la dezvoltarea culturii prin susținerea Mitropolitului cărturar Dosoftei, care i-a fost loial în toate circumstanțele dificile, prin care acesta a avut să treacă. După domniile sale, s-a refugiat în Polonia, unde a fost investit ca staroste de Zwolin. Peste secole, din ramura sa, s-a născut marele cărturar Bogdan Petriceicu Hasdeu.

STEMA ȚĂRII MOLDOVEI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI ȘTEFAN PETRICEICU VOIEVOD

Stihuri la luminatul herb a Țării Moldovei

Capul cel de buor, de fiară vestită,
Sămnează putere țării nesmintită.
Pre cîtu-i de mare fiară și buiască,
Coarnele-n pășune la pămînt își pleacă.
De pre chip să vede buorul ce-i place,
C-ar vrea-n toată vremea să stea țara-n pace.

În: Dosoftei. Psaltirea în versuri. 1763: ediție facsimilă. Iași, 1974. 1165 p.

ȘERBAN CANTACUZINO

Domn al Țării Românești (ian. 1679 - noiem. 1688)

Reprezentant al uneia din cele mai importante familii boierești de obârștie bizantină, fiul postelnicului Constantin Cantacuzino și unchiul domnului martir Constantin Brâncoveanu, a domnit în perioada când autonomia Țării Românești era șubrețită [15, p. 22]. A dus o politică antiotomană și a asuprit cu autoritate boierii din tabăra adversă însă după Ion Neculce, Șerban Cantacuzino a promovat o politică aspră dar nu în folosul său [23, p. 273]. A sprijinit cultura îndeosebi tipărirea cărților, printre care *Apostol* (1683), *Biblia* (1688). În perioada Domniei Sale țărâmul religios s-a caracterizat prin triumful grecizmului asupra slavonismului și prin introducerea limbii române în biserică. Pe timpul domniei sale a fost introdus în alimentație o nouă cultură – porumbul, revoluționând astfel domeniul agriculturii [11, p. 199].

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI ȘERBAN CANTACUZINO

În: Apostol. București. Tip. Mitropoliei: Tipograf Ieromonah Damaschin Gherbescu, 1683. [5], 199 f.: il. ; 2° (30,5 cm).

¹ Poziția corectă în heraldică a aștrilor este la dextera soarele, la senestra crai nou cu fața spre dextera.

² Vultur bicefal – simbol al Imperiului bizantin, stema imperiului romano-germanic, blazonul Austriei și al Rusiei.

Stema Țării Românești în scut oval de stil baroc. În centru acvila cruciată cu aripile desfăcute, cu zborul în sus. Este flancată, în poziție inversată¹, la dextera de crai nou, la senestra de soare. În partea superioară a scutului se găsește vulturul bicefal², cu aripile desfăcute și coroană de tip deschis, ținând în gheare însemnele puterii: spada și buzduganul. Scutul ornamentat cu semipalmetă. Pe lateral, de sus în jos se regăsește monograma domnitorului Șerban Cantacuzino Voievod. Stema este însoțită de stihuri de mărire.

Versuri 8 asupra Stemelor Luminatului și Înălțatului Domn Io Șerban C. B. Voievod.

Filosofii toți numesc pre Gripsor împărat,
Iară corbul zic a fi Hrănituriu de Prooci.
Aceștea amândoi cunună pre Domnul Șerban Voievod,
Arătând și neamurile, despre ce viță să trage,
Despre tată Gripsorul, neamul cel împărătesc,
Iară corbul despre mumă, odrăslirea cea Domnească.
Rugăm dară pre Dumnezău ca pre-acest Domn
luminat
Să-l păzească tot cu pace, cu Domnie fericită.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI ȘERBAN CANTACUZINO

În: *Biblia adecă Dumnezeiasca scriptură a Vechiului și Noului Testament tipărită întâia oară la 1688 în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino: ediție facsimilă. București, 1988. 998 p.*

Stema Valahiei alcătuită din acvila bicefală, cu rol de cartuș, încoronată cu coroană de tip deschis cu cinci fleuroane. În ghiare ține simbolurile puterii: spada și buzduganul. Pe piept, în scut sub formă de inimă, este încadrată în poziție inversată, acvila cruciată¹ valahă. Este însoțită în poziție inversată la dextera de crai nou la senestra de soare. Pe lângă cruce, pasărea mai poartă în cioc un inel.

Stihuri 8 asupra stemei prealuminatului și înălțatului domn, Ioan Șărban

C[antacuzino] B[asarab] Voevod

Soarele, luna, gripsorul și corbul împreună,
 Încă și spata cu buzduganul spre laudă se adună
 Și-acestea, doamne, țîmpletesc stemă-înfrumusețată,
 În loc de părinți soarele și luna și să arată.
 Luminătoriu născîndu-te, neamului și moșiei,
 Preavrednic stăpînitoriu țării și politiei.
 Iară corbul care au hrănit pre cel flămînd Ilie,
 aduce-ți, doamne, ce crucea, puteare și tărie.
 Întinde-te ca gripsorul, spre toate stăpînește
 și cu spata și cu buzduganul spre vrăjmași izbîndește,
 spre cei văzuți și nevăzuți, cu mare biruință,
 precum rugăm pre Dumnezău, cu multă umilință,
 Să întărească minunat, în domnie slăvită,
 Cu pace și cu liniște, cu viață norocită,
 Și întru-al Său Dumnezăiescu lăcaș și fericire
 Să-ț dea Cerescul Îmărat parte moștenire.

(plecat robul Măriei
 Tale Radu Logofăt)

¹ Acvila cruciată – pasăre heraldică cu cruce în cioc.

MIHAI RACoviȚĂ

Domn al Moldovei (sept. 1703 - sept. 1705, iul. 1707 - oct. 1709, ian. 1716 - oct. 1726)

Domn al Țării Românești (oct. 1730 - oct. 1731, sept. 1741 - iul. 1744)

Domn pământean, din familie boierească, a ocupat în nenumărate rânduri scaunul domnesc atât al Moldovei dar și al Țării Românești [14, p. 215-220]. Cea de a treia domnie a sa în Moldova, a coincis cu instaurarea regimului fanariot în țară. Domnitorul prefera să fie consultat de boierii greci, fapt care a stârnit nemulțumirea boierilor autohtoni. Pentru a-și consolida starea financiară proprie, a asuprit poporul cu impozite fiscale mari, însă până la urmă tot a rămas dator boierilor. Pe timpul domniei sale au fost înființate "școli domnești" de studii slavone, elinești și grecești [23, p.355]. De asemenea a susținut tipărirea cărților, moment atestat în prefața *Antologhionului* din 1726.

STEMA UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI MIHAI RACoviȚĂ

În: *Penticostarion*. București. Tip. Mitropoliei :
Tipograf Stoica Iacovici, 7251 [1743]. [3], 224 f.
2°(29 cm).

¹ Despîcat – împărțit în două părți egale.

² Regulă stabilită în heraldica românească începând cu secolul XVI.

³ Timbru – element heraldic reprezentat prin coroană și coif.

Stema unită în scut dublu despîcat¹, ornamentat în stil baroc cu vrejuri vegetale de semipalmată. În centru elementele heraldice principale ale ambelor țări: Moldova și Valahia. La dreapta acvila cruciată, cu crucea prinsă în braț², flancată de soare și crai nou, la stânga capul de bour cu stea în coarne. Scutul este timbrat³ de coroana de tip închis cu glob crucifer. Însemnele puterii spada și buzduganul sunt flancate sub coroană. La baza scutului se regăsește un heruvim. Pe lateral scutul este susținut de tenași cu trâmbițe. Monograma domnitorului este plasată în cele patru colțuri ale scutului.

Stihuri politice 12 asupra peceții pre Înălțatului, slăvitului și blagocestivului Domnu Io Mihai Racoviță Voevoda.

*Bourulu, corbulu, doao semne minunate,
Darurile-ți arată, Doamne prenalțate.
Aceste închipuire arată înălțări
Ale acestoru doao mai josu numite Țări:
Bourulu a Moldovei Stemă de Domnie,
Corbulu a Ungrovlahiei de stăpinie
A Domnului Mihai Voevodu ce-i zicu Racoviță,
Carele le-au stăpânitu cu multă credință.
Pre carele acumu Dumnezeu ilu păsescă,
Țara Românească să o stăpânească,
Pe toți vrăjmașii săi supuindu-i suptu sine,
Ocârmuindu țara cumu iaste mai bine.*

STEMA UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI MIHAI RACoviȚĂ

În: Apostol. Buzău. Tip. Sfânta Episcopie: Tipograf Ioan Stoicovici, 7251 [1743]. [1], 178 f.4° (27cm).

Stema unită în scut simplu. La dextra capul de bour flancat la dextra de soare și cu steaua cu șase petale între coarne, la senestra acvila cruciată cu zborul în jos, pe un vârful deal, flancat de crai nou. Ambele simboluri sunt timbrate de coroana de tip deschis, cu cinci fleuroane. Monograma domnitorului se regăsește pe lateral.

Stema preluată din Istoria Sfântă a lui Alexandru Mavrocordat, publicată în limba greacă la București, în 1716.

Stihuri politice 10 asupra prea Înălțatului, Slăvitului, și Blagocestivului Domn, Io Mihai Răcovița Voevoda.

Aceaste doao peceț, Hristos le gătește.
 Și Domnului Mihail, i le dăruiaște,
 Ca să poată stăpâni, cu bună voire,
 Îndelungându-l pre el, întru norocire,
 Bourul, stăpân Moldoavei că ai fost te însemnează
 Corbul al Țării Rumânești Domn te adeverează.
 Iar Crucea, pravoslaviei bun paznic te arată
 Mihaile, cu blândețe, cu inimă curată
 Aceasta în veaci te va păzi cu cinste și cu pace,
 Și pre vrăjmaș îi va surpa, ca praful îl va face.

NICOLAE ALEXANDRU MAVROCORDAT

Domn al Moldovei (noiembrie.1709 - noiembrie.1710, 1711- ianuarie.1716)

Domn al Țării Românești (ianuarie.1716-noiembrie.1716, martie.1719-septembrie.1730)

Primul domn fanariot în Țările Române, descendent din dinastia mușatinilor pe linia mamei [11, p. 211]. A fost înaintat la tronul Moldovei, datorită tatălui său, Alexandru Mavrocordat, iscusit diplomat și destins om de cultură, cu studii la Padova și Bologna. Familia sa a fost înrudită aproape cu toate familiile fanariote, care s-au perindat în scaunul domnesc, cu excepția lui Nicolae Mavrogheni [11, p. 212]. S-a remarcat prin reformele raționale în sistemul fiscal, înlocuind mulțimea cu o taxă generală ce putea fi plătită în patru rate. A efectuat tentative de repopulare a ținuturilor țării din regiunile periferice. Nicolae Mavrocordat a favorizat dezvoltarea învățământului, iar unul din pașii efectuați în această direcție a fost reorganizarea Academiei Domnești de la Iași în 1714. A insistat să fie studiată în școli limba română [23, p. 355]. A îmbogățit renumita bibliotecă a Mavrocordaților, în baza cataloagelor de carte din occident.

STEMĂ UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI
NICOLAE ALEXANDRU MAVROCORDAT

În: *Evanghelie*. București: Tip. Mitropoliei Tipogr. Popa Stoica Iacovici, 1723. 1, 12, 21, 175, 4f. ; 2° (29 cm).

¹ Acolat – plasate una lângă alta

Stema unită plasată în două scuturi ovale acolate¹, timbrate de o singură coroană de tip deschis, cu cinci fleuroane. Însemnele puterii se regăsesc încrucișate sub coroană. În scutul drept este plasat semnul heraldic al Moldovei, capul de bour, în coarnele recurbate steaua cu șase raze. În scutul stâng – acvila cruciată cu aripile desfăcute, pe un vârful deal. Elementele comune soarele și crai nou sunt poziționați în afara scuturilor, în partea superioară. Scuturile sunt susținute pe lateral de tenași. Monograma domnitorului este plasată în cele patru colțuri ale scutului. Stema preluată din cartea *Despre datorii*.

Stihuri poetice 10 asupra Stemei prealuminatului slăvitului și blagocestivului Io

Nicolae Alexandru Voevod:

*Doao închipuiri ce în pecete s-au însemnat,
Domnul Nicolae de la Hristos ne-au dat.
Bourul stăpn Moldovei îl adeverează,
Corbul Vlahiei Domn îl încredințează.
Amândoao Steme de Domnie încoronat,
Pre acest de bun neam Mavrocordat.
Pre Domnul Nicolae cel de bună Viță,
Păzească-l Dumnezeu cu multă biruință.
Ce acum domnește Țara Rumânească,
Domnul păzească ca s-o stăpnească.*

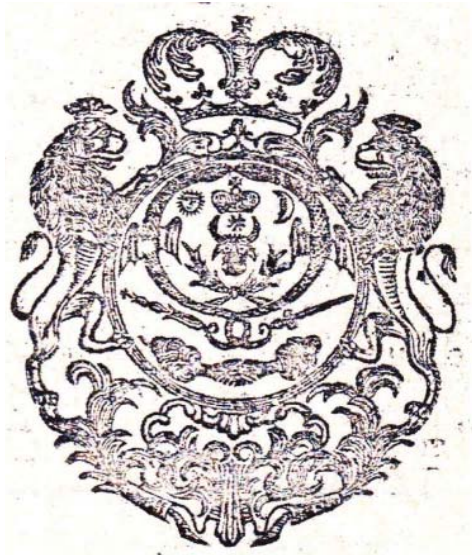
DIMITRIE CANTEMIR
Domn al Țării Moldovei (1693, martie-1710 apr.,
1710, noiem.- 1711, iul.)

Cărturar de talie europeană, poliglot și savant, precursor al iluminiștilor [23, p. 365], Dimitrie Cantemir și-a ocupat locul binemeritat printre luminatele minți care a marcat istoria culturii universale, datorită tatălui său, care a insistat să fie școlit încă din fragedă copilărie. A fost primul român membru al Academiei din Berlin. Activitatea sa literară și culturală a fost mai influentă decât cea politică. Operele sale au influențat epoca Renașterii, la sfârșitul secolului XVII începutul secolului XVIII. După o domnie scurtă a pribejit în Rusia timp de 12 ani, perioadă în care au fost realizate renumitele sale opere [11, p. 208]

George Calinescu avea să-l caracterizeze ca: „Voievod luminat, ambițios și blazat, om de litere și ascet de bibliotecă, intrigant și solitar, mânuitor de oameni și mizantrop, iubitor de Moldova lui după care tânjește și aventurier, [...] academician berlinez, prinț rus, cronicar, [...] Dimitrie Cantemir este Lorenzo de Medici al nostru” [14, p. 220-227].

STEMA MOLDOVEI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI DIMITRIE CANTEMIR

În: *Hronicul romano-moldo-olahilor compus de Domnul Moldaviei Dimitrie Cantemir. T. II. Iași: Tip. Sfintei Mitropolii: Tipograf Ioan Hart, 1836. 402, CVII, [3] p. ; 8° (21 cm).*

Ștema Moldovei în cartuș circular sprijinit de doi lei afrontați¹, cu cozile în sus. Spațiul oval este format din 2 amfiptere² cu cozile unite. Capul de bour cu stea în frunte este flancat la dreapta de soare, la stânga de crai nou. De-asupra coarnelor o coroană de tip închisă cu glob crucifer. Armele Moldovei sunt amplasate în afara spațiului oval, sub care se regăsesc simbolul frăției eterne: două brațe ieșite din nour ce se strâng. Scutul este încununat cu o coroană imperială cu cruce.

---

¹ Element heraldic introdus în uz în secolul XVII.

² Amfiptere - șerpi înaripați.

GRIGORE II GHICA

Domn al Moldovei (sept.1726-apr.1733, noiem.1735-sept.1739, oct.1739-sept.1741, apr.1747-apr.1748)

Domn al Țării Românești (apr.1733-noiem.1735, apr.1748-1752)

Descendent din familie ilustră, a crescut orfan de tată, educat de bunicul său, a ajuns mare dragoman al Porții, funcție pe care a îndeplinit-o timp de 10 ani. A fost succesorul lui Mihai Racoviță pe tronul Moldovei. A desființat o serie de dări precum: morăritul, pescuitul, țișăritul, etc. A mai desfășurat o bogată activitate ctitorească, fiind singurul domnitor fanariot care a întreprins o vizită cu caracter istoric pe la mănăstirile și cetățile din nordul Moldovei. Educată în spiritul elen, a susținut cultura greacă în ambele țări. A înființat școli cu predare în limba greacă [23, p. 354]. În Valahia, a continuat reforma demarată de predecesorul său, Nicolae Mavrocordat, de a fi studiată limba română în școli, pe lângă cea slavă și greacă.

STEMA UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI GRIGORE II GHICA

Prima publicație din Moldova în care apare stema unită. Elementele heraldice sunt plasate într-un scut oval, ornamentat cu frunze de pălămidă. La stânga acvila cruciată pe un ram, la dreapta capul de bour, fără steauă. Scutul este timbrat de coroană de tip închis, pe lateral sunt poziționate însemnele puterii. Scutul este susținut de doi lei ce se privesc, între ei.

Stihuri asupra Stemei

Corbul și cu crucea, aevia, adeverează
Că ai stăpînit Vlahie te însemnează,
Iară Bourulu Domn Moldaviei te încredințează [...]
Și a ta dreptate pe toți îndestulează
Dă-i Doamne putere mare cu nădejde bună.
Țara să stăpînească tare cu dreptate bună.
A Măriei tale plecatu robu,
Duca Sotirovici Typografulu de la Thasosu.

În: *Triod*. Iași: Tip. Lui Duca Sotirovici, 7255 [1747]. 2, 296 f. ; 2° (35,5 cm).

CONSTANTIN MAVROCORDAT

Domn al Țării Românești (oct.-noiembrie.1730, oct.1731-mai.1733; noiembrie.1735-septembrie.1741; iulie.1744-februarie.1748; februarie.1756-august.1758; iulie.1761-martie.1763)

Domn al Moldovei (mai 1733-noiembrie.1735; septembrie.1741-iulie. 1743; februarie.1748-august.1749, iulie.1769-decembrie.1769)

Om de o înaltă cultură a fost domnul cu cel mai mare număr de domnii. A urcat pe tron de zece ori! A reușit să implementeze reforme importante, cea mai importantă fiind abolirea iobăgiei în 1746 în Țara Românească și în Moldova în 1749 [11, p. 215]. A inițiat reforma conducerii administrative, a armatei și a aparatului de stat. Aceste reforme se regăseau în hrisovul emis în 1741, cunoscut de străini sub titlul de *Constituție*, publicat de altfel în revista franceză *Mercure de France*. Unele păreri afirmă că reformele sale au consolidat statutul juridic al boerimii și clerului [15, p. 81].

A sprijinit generos activitatea tipografică, a reorganizat cu ajutorul patriarhului al Ierusalimului Hrisant Notara, colegiul vasilian de la Iași și pe cel de la Sf. Sava din București, transformându-le în Academii. A insistat ca studiile clasice să fie introduse în toate școlile [23, p. 355]. A dispus să fie alcătuită lucrarea *Istoria Țării Românești și a Țării Moldovei de la descălecat și până la 1733*.

STEMA UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI CONSTANTIN MAVROCORDAT

În: *Apostol. Râmnic: Tip. Sfintei Episcopii: Tipograf Popa Atanasievici Râmnicianu, 7255 [1747]. [3], 256 f. ; 8° (23 cm).*

Stema unită a Moldovei și Valahiei în două scuturi ovale acolate. În cel din dreapta se află capul de bour cu stea, cu șase raze în coarne, în cel din stânga acvila cruciată așezată pe vârful de munte, însoțită la senestra de crai nou conturat. Scuturile sunt unite sub o singură coroană deschisă cu cinci fleuroane, sub care sunt încrucișate însemnele puterii. În afara ancadramentului vegetal, pe lateral de sus în jos este monograma domnitorului.

*Asupra pecetii stihuri poetice, a Țării
Rumnești cu bună fericire.*

*Aceste două peceti Hristos le gătește
și Domnului Constantin i le dăruiește,
Ca să poată stăpâni cu bună voire,
Îndelungându-lu pre el întru norocire.*

CONSTANTIN RACoviȚĂ

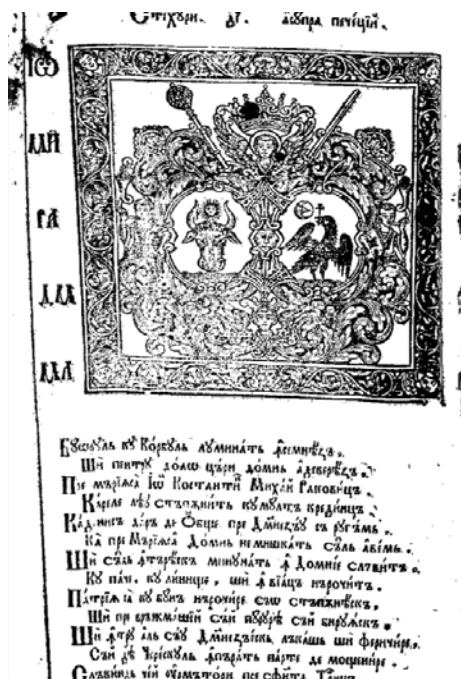
Domn al Moldovei (aug.1749 - iul.1753, febr.1756 - mart.1757)

Domn al Țării Românești (iul.1753 - febr.1756, mart.1763 - ian.1764)

Fiul lui Mihai Racoviță, la fel ca și tatăl său, a lăsat impresii proaste în rândul oamenilor simpli și a boierilor, din același motiv – politica fiscală împovărătoare. A fost preocupat mai mult de îmbogățirea averilor proprii decât soarta Țărilor încredințate. Avalanșa datoriilor pe care le avea, a promovat o politică fiscală dură, însă a fost nevoit să renunțe. Pe plan cultural s-a remarcat prin susținerea construcției edeficiilor de cult.

STEMA UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI CONSTANTIN RACOVITĂ

În: *Apostol. Iași: Tip. Mitropoliei : Tipograf Grigorie și Sandul, 7264 [1756]. [2], 173, [1] f. : il.; 2° (31,5 cm).*

Stema unită în cartuș pătrat, alcătuită din două scuturi ovale acolate, timbrate de o coroană deschisă, susținută de un heruvim și flancată de spadă și buzdugan. În scutul drept e plasat capul de bour cu soare în coarne, în cel din stânga acvila cruciată pe un vârful de deal, cu aripile deschise, flancată la dextra de crai nou.

Ambele scuturi sunt ornamentate cu vrejuri vegetale și au la bază figura unui heruvim. Pe lateral stema este susținută pe lateral de tenanți cu trâmbițe în mâini.

Stihuri 14 asupra peceții

*Bourulu cu Corbulu luminatu însemnează,
și pentru doao țări domnu adevereză.*

*Pre Măria sa Io Constantin Mihai Racoviță,
Carele le-au stăpînit cu multă credință.*

*Cade-ni-să dară de obște pre Dumnezeu să rugăm,
Ca pre Măria sa Domnu nemișcatu să-l avem,
și să-l întărească minunat în Domnie slăvită,
cu pace, cu liniște și în viață norocită.*

*Patria sa cu bună norocire să o stăpînească
și pre vrăjmașii săi pururi să-i biruiască
și întru al său Dumnezeesc lăcaș și fericire
să-i de Cerescul Împărat parte de moștenire
Slăvind cei următori pre snta Troiță,
Ca să nu se uite numele lui cel de bună viață.*

MATEI GHICA
Domn al Țării Românești (sept.1752-iun.1753)
Domn al Moldovei (iul.1753-febr.1756)

A fost numit domnitor în Țara Românească imediat după domnia tatălui său, Grigore al II-lea Matei Ghica. A fost primul domnitor care a introdus în Divanul Țării boieri greci, fapt care a stârnit furia boierilor pământenii. Pe tronul Moldovei a ajuns în urma plângerilor boierilor munteni către poartă, că sărăcea țara pentru a-și acoperi datoriile personale. În perioada sa de domnie a fost redactată *Cronica anonimă* cunoscută ca *Cronica Ghiculeștilor*. Tot în timpul domniilor sale începe lupta de emancipare națională.

Și-a impus o autoritate nelimitată după moravurile monarhiilor absolute [23, p. 325].

STEMA UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI MATEI GHICA

În: *Antologhion. Iași: Tip. Mitropoliei : Tipografi Grigorie și Sandul, [7263] 1755. [3], 499, [9], 46 f. : il.; 2° (30,5 cm).*

Stema unită identică din punct de vedere a structurii cu cea din domnia lui Racoviță Constantin. Deosebirea fiind doar în stihurile însoțitoare.

*Stihuri poetice asupra peceții adevă
coroanei pre luminatului Domnu Matei
Ghyca Voevodu.*

*Bouru încă și corbu din preună
Spata, buzduganulu, spre laudă să adună.
Aceste doao închipuiri ce s-au însemnatu
Domnului Matei Gyca de la Hs i s-au datu.
Corbulu Valahiei stăpînu il adevereză,
Bourulu al moldovii Domnu il încredințeză,
Pre acest Domn vrednic și de bună viță
Păzească-l dumnezeu întru mulți ani cu mare
biruință
Să se întărească minunat în Domnie slăvită,
Cu pace, cu liniște și cu viața norocită.
Patria sa cu norocire să o stăpînească
și pre vrăjmași văzuți și nevăzuți purure să-i
biruiască.*

SCARLAT GHICA

Domn al Moldovei (mart.1757-aug.1758)

Domn al Țării Românești (aug.1758-iun.1761, aug.1765-dec.1766)

Descendent din familie boierească română care a dat numeroși urmași ce sau făcut cunoscuți în domeniile politicii atât în Moldova cât și în Țara Românească. Fiul mai mare al lui Grigore II Ghica, a ajuns în scaunul domnesc datorită insistențelor părintelui său. Domnia sa a stârnit îngrijorarea polonezilor care se temeau de întreruperea relațiilor politice polono-otomane. Domnitorul a fost susținut de diplomația franceză care a încercat să-l manipuleze, deoarece era orientat spre imperiali și ruși. Pe plan intern a dus o politică fiscală dură.

STEMĂ UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI SCARLAT GHICA

În: *Evanghelie*. București Tip. Mitropoliei: Tipogr. Iordache Stoicovici, 1760. [3], 180 f.: il.; 2° (31 cm); *Antologhion*. București: Tip. Mitropoliei: Tipogr. Iordache Stoicovici, 1766. [1], 546 f.: il.; 2° (30 cm).

Ștema unită identică din punct de vedere a structurii cu cea din domnia lui Mihai Racovița, cu deosebirea în stihuri. Stihurile sunt reproduse din *Cazania* de la Râmnic din 1748, cu schimbarea numelui domnitorului și cu versul al 6-lea modificat [5, nr. 319].

Stihuri poetice 11, asupra Pecetii prea Înălțatului, slăvitului și blagoceștiului Domn, Io Scarlat Grigore Ghica Voevod.

Două chipuri cu Steme, ce în Pecete sau însemnat Domnului Scarlat Ghica Voevod sau încredințat.

Bourul, Corbul, doao semne minunate:

Daruri arată Doamne pre înălțate.

Aceste închipuiri arată înălțare,

Ale acestor doao mai jos ...

Bourul al Moldovei stemă de Domnie,

Corbul al Ungrovlahiei de stăpânire

Pre care acum Dumnezeu îl păzească,

Mare ... să-l stăpânească

și toți vrăjmașii supunându-i sub sine,

ocârmuind Țara cum este mai bine.

STEMĂ UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI SCARLAT GHICA

În: Triodion. Râmnic: Tip. Episcopiei: Tipogr. Popa Constantin Adanasievici [7269], 1761. [1], 421 f.; 2° (31 cm).

Ștema unită identică din punct de vedere a structurii ca cea din domnia lui Constantin Mavrocordat, cu deosebirea în stihuri. Aceleași stihuri ca în *Octoihul* de la Râmnic din 1750 [5, nr. 326].

Stihuri poeticești asupra peceteii, Adecă Coroana prea Luminatului Domn Io Scarlat Grigorie Ghica Voevod.

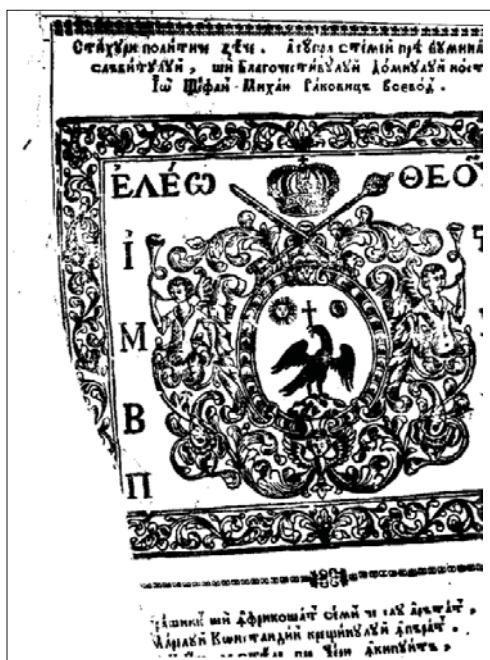
În Saretha și Carmilu, munte cu pustie,
Cu trude nemernicind Prorocul Ilie,
Corbul îi aduce lui hrana ce trupească,
Iar acuma noao, hrana cea sufletescă:
Că ține în gura sa pre cinstita cruce,
Prin care Țarăi noastre Hs. Slavă aduce;
Că Biserica crește în bună sporire,
Într-a Măriei tale bună norocire.
Asemene Bourulu fiind fiară bulacă,
Pre cu multă blândeță ție capu-și plecă.
Deci și acum domnești Țara Românească,
Domnulu cel pre puternic să te întărească.

ȘTEFAN RACVIȚĂ
Domn al Țării Românești (febr.1764-aug.1765)

Ultimul reprezentant al familiei Racoviță, familie de boieri pământeni domnitoare în epoca fanariotă. A fost mazilit și surghiunit la Mitilene Grecea, însă eliberat în schimbul a unei sume impunătoare de bani. Politica sa fiscală pe plan intern a declanșat "răscoala rufeturilor" breslelor din București (1765).

A întreprins prima încercare de codificare din țară, prin reunirea legii imperiale și canonică bizantină cu legea domnească și tradiția pământului într-un singur cod sub forma unui manual [15, p. 45]. Acest lucru a fost realizat de Mihail Fotino, care în 1765 a elaborat manualul de drept în limba greacă.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI ȘTEFAN RACoviȚĂ

În: Simeon Arhiepiscopul Tesalonicului. *Vo-roavă de întrebări și răspunsuri întru Hristos.* București: Tip. Sfintei Mitropolii: Tipogr. Iordache Stoicovici, 7273 [1765]. [3], 562 p.; 2° (32,5 cm).

Ștema Țării Românești în scut oval, încoronat de coroană de tip închis cu cruce, sub care se găsesc însemnele puterii încrucișate cu vârful în sus. În centru acvila cruciată pe un deal, flancată la dreapta de soare, la stânga de crai nou. Pe lateral scutul este susținut de tenanți cu trâmbițe și ornamentat din abundență cu vrejuri vegetale. La baza scutului se află un heruvim. Monograma domnitorului este scrisă cu caractere grecești.

Stema reprodusă după cea din *Noul Testament* de la 1703 [5, nr. 344].

Stihuri politice zece asupra stemei pre lumina-tului, slăvitului și blagocestivului Domnului nostru Io Ștefan Mihaiu Racoviță Voievodu.

*Strașnicu și înfricoșatu semn ce s-au arătat,
Marelui Constantin, creștinul împărat,
O cruce de stele pre ceriu închipuită
Asupra vrăjmașilor armă nebiruită,
Cu slove împrejur scrise în limba rmlenească,
Pe toți protivnicii săi ca să-i biruiască.
Acum și Corbul în pecete o arată,
Domnului Ștefan încă într-aciastă dată.
Dându-i lui și putere cu nădejde bună,
Țara să stăpânească, că-i de viță bună.*

ALEXANDRU SCARLAT GHICA

Domn al Țării Românești (dec.1766-oct.1768)

Descendent din neamul Ghiculeștilor, este primul domnitor care a deschis o fabrică de postăvuri în țară. A ctitorit Mănăstirea "Sf. Spiridon" din București. A fost mazilit de turci deoarece a avut imprudența de a permite recrutarea militarilor pentru armata rusă, în ajunul începerii celui de al 3-lea război ruso-turc.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI ALEXANDRU SCARLAT GHICA

Domnulu cel pre puternic să te întărească.

În: Penticostarion. Râmnic: Tip. Episcopiei: Tipogr. Popa Constantin Adanasievici, 7275 [1767]. 281 p.; 2°(30cm).

Stema Țării Românești alcătuită din scut oval simplu, având în centru acvila cruciată flancată la senestra doar de crai nou conturat. Scutul este înconjurat de fleuroni, în partea superioară timbrat de coroană deschisă, flancată de însemnele domnești. Întreaga compoziție este plasată într-un cartuş pătrat.

Stema și versurile preluate din *Octoihul* de la Râmnic din 1750 [5, nr. 351].

Stihuri poeticești asupra peceții, Corona prea Luminatului Domn Io Alexandru Scarlat Ghica Voevod.

În Saretha și Carmilu, munte cu pustie,
Cu trude nemernicind Prorocul Ilie,
Corbul îi aduce lui hrana ce trupească,
Iar acuma noao, hrana cea sufletescă:
Că ține în gura sa pre cinstita cruce,
Prin care Țării noastre Hs. Slavă aduce;
Că Biserica crește în bună sporire,
Într-a Măriei tale bună norocire.
Asemene Bourulu fiind fiară bulacă,
Pre cu multă blândeță ție capu-și plecă.
Deci și acum domnești Țara Românească,

GRIGORE III GHICA

Domn al Moldovei (mart.1764-ian.1767, sept.1774-oct.1777)

Domn al Țării Românești (oct.1768-noiem.1769)

Domn fanariot, în domnia căruia a demarat războiul ruso-turc (1768-1774). A fost victima primei guvernări militare ruse din Moldova (1769-1775). E de menționat faptul că s-a remarcat ca un bun administrator, a eliberat poporul de dări, contribuind astfel la îmbunătățirea materială a populației. A manifestat interes și față de învățământ prin organizarea a 23 de școli de limbă română și reforma Academiei vasiliane. În perioada sa de domnie, Bucovina este ruptă de Moldova în 1755 în pofida opunerii sale [23, p. 325] și ocupată de Austria. Ruptura a survenit ca consecință a Păcii de la Küciük-Kainardji. Pentru intervenția sa diplomatică, Austria a dezmembrat partea de nord a Moldovei, Bucovina (pădure de fagi în limba slavă), de Patria Mamă [15, 159].

STEMA MOLDOVEI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI GRIGORE III GHICA

În: *Evanghelie. Iași: Tip. Sfintei Mitropolii: Tipogr. Grigorie, 7270 [1762]. [4] 194 f.; 2° (29,5 cm).*

Stema Moldovei în centru capul de bour cu stea cu șase raze în coarne. Atributele puterii sunt ținute în ciocuri de 2 păsări, corpurile cărora se împletesc în jurul bourului. În partea superioară se află coroana deschisă cu cinci fleuroane, însoțită de o cunună de frunze. Compoziția este ornamentată din abundență cu motive vegetal-florale, încadrată într-un cartuș pătrat.

Stihuri poetice 10 asupra peceții pre împăratului Domnului nostru.

*Bourulu, carele stema Țării însemnează
și Domnia Moldovei luminatu adeverează.
Mării-sale lui Grigorie Domnu slăvitu,
Carele din Ioann theodor Voevodu au odrăslitu,
Domnindu acuma cu putere și nădejde bună
Patria sa în pace și dreptate plină,
De-i Domnulu asupra vrăjmașilor lui biruință
Ca să nu să uite neamul lui cel de bună viță.
Și la cerescul Împăratu lăcaș de moștenire.
Cu Domnii și Împărații în rai sălășluire.*

STEMĂ UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI GRIGORE III GHICA

În: Triodion. București : Tip. Sfintei Mitropolii: Tipogr. Ieromonahul Grigorie, 7277 [1769]. 470 f.; 2°(32 cm).

Stema unită alcătuită din două scuturi înjumătățite, simbolizează necesitatea reînțregirii celor două state. În scutul drept este plasat capul de bour cu stea în coarne timbrat de coroană de tip deschis, în scutul stâng acvila cruciată, flancată de aștri cerești. Ambele scuturi timbrate de coroană deschisă, flancate de însemnele puterii încrucișate.

Versurile la stemă sunt reproduse după *Cazania* de la Râmnic de la 1748 [5, nr. 367].

Stihuri Poeticești, asupra Peceții, din Coroana prea Luminatului Domn, Io Grigore Ghica Voevod

Doao închipuiri ce în pecete s-au însemnat,
Domnului Grigorie de la Hristos i s-au dat.
Bourulu stăpînu Moldovei îl adeverează.
Corbu al Valahiei Domn îl încredințează.
Amîndoao stemele de Domnie încoronată
Pe acest de bun neam și lăudat.
Pre Domnu Grigorie cel de bună viță,
Păzească-l Dumnezeu cu multă biruință,
Că acum domnește Țaa Românească,
Domnu-l păzească ca s-o stăpînească.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL ADMINISTRAȚIEI MILITARE RUSE 1768-1774

În 1768 rușii pornesc război împotriva turcilor. Armatele rusești invadează Țările Române. Ecaterina II cerea anexarea celor două provincii la Rusia sau cel puțin independența lor, cu gândul de a le anexa într-un viitor apropiat. Aceste cereri neliniștesc însă Austria și Prusia care se opuneau dorințelor de expansiune spre sudul Europei, a rușilor. Este încheiat tratatul de la Kuciuc-Kainardi. În această perioadă una din steme ce au circulat a fost stema Țării Românești, a cantacuzinilor, preluată din *Evanghelia* de la 1682 și dată drept stemă împărătească [5, p. Nr. 388].

Acrostihuri prin versuri asupra stemei împărătești

Eșind din miezul nopții a zgrițtură ciudată,
Imperatriței de sus stemma o arată:
Romfea arma cu groaznică biruințe,
Cu cruce spre mări în tot nemul și semințe,
Soarele spre lună mare mnă și puțință
Ecaterinei Augustei prin dar prin credință.
Iisuse Doamne, carele stăpînești toate,
Ramura ei, pre Pavel crește-l în sănătate,
A împărăți, a domni milos spre noi și spre toate.
Cu grija el pre augusta, pre Doamna, tot pre Alexiada
A-i fi Natalia și lui și noao instemată cu roada,
Mărindu-l cu ea pre Petru cu Augusta, zic cu Iroida.

În: Octoih. București: Tip. Mitropoliei,
1774. 14, 337 p. (29 cm).

ALEXANDRU YPSILANTI

Domn al Țării Românești (sept.1774-febr.1782, aug.1796-dec.1797)

Domn al Moldovei (dec.1786-apr.1788)

A fost unul din puținii domnitori despre care s-a scris că a fost "cel mai însemnat" dintre domnitorii fanarioți. Reprezentant a familiei Ypsilanti (grec din Fanar), diplomat, cult și bun gospodar, a contribuit la dezvoltarea meseriilor și comerțului. A avut o contribuție remarcabilă în reformarea legislației și învățământului. A întreprins primele elaborări a legilor autohtone, publicate în 1780 în tipografia Mitropoliei cu titlul *Pravilniceasca condică* [20, p. 21]. A realizat cel mai amplu program de codificare și de reformă juridică [15, p. 46], care a contribuit la modernizarea sistemului juridic. În perioada domniei sale în Țara Românească, au fost tipărite renumitele *Mineie* ale lui Chesarie. A reformat Academia de la Sf. Sava din București, prin creșterea numărului de dascăli și diversificarea materiilor.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI ALEXANDRU YPSILANTI

În: Apostol. București: Tip. Mitropoliei : Tipogr. Popa Constantin, 1774. 178 f.: il.; 4° (27 cm); Omilia. București, 1775. 211 f.; Mineiul lunii Martie. Râmnic. Tip. Episcopiei: Tipogr. Popa Constantin, Popa Constantin Mih., 1779. [8], 151 f.; 2°(29 cm); Mineiul lunii Decembrie. Episcopia Râmnic, 1779. 231 f.; 2°(29 cm); Mineiul lunii Aprilie. Episcopia Râmnic, 1780. 143 f.; 2°(29 cm); Mineiul lunii Mai. Episcopia Râmnic, 1780. 153 f.; 2°(29,5 cm); Mineiul lunii Iunie. Episcopia Râmnic, 1780. 235 f.; 2°(30 cm); Cazanii. Râmnic: Tip. Episcopiei, 1781; Pentecostarion. București, 1783. 216 f.; 2°(30 cm.)

Stema identică din punct de vedere a structurii ca cea din domnia lui Ștefan Racoviță. Unica deosebire este în poziția însemnelor puterii. În cazul dat spada plasată în partea dreaptă, buzduganul în stânga.

Stema redată după cea din *Noul Testament* de la 1703, editat la București pe timpul lui Constantin Brâncoveanu, de tipograful Antim Ivereanu.

Stihuri asupra Peceții Prea Înălțatului Domnului Nostru.

Corbul carele stema Valahiei însemnează,
Pre măriia sa Ipsilant Alexandru Domn îl adeverează:
Carele pentru a sa bunătate și multă vrednicie:
Fu ales de sus și pus la această Domnie:
Tu dar Doamne iisuse marele împărat
Carele pre acest Domn luminat l-ai încoronat
Păzește-l în pace cu sănătate, cu viața fericită
Înt-al Ungrovalahiei preaînălțat scaun Domnie slăvită
Iar după toate aceste vremelnice și trecătoare
Rugămu-ne a-i da Măriei sale vecnică desfătare.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI ALEXANDRU YPSILANTI

În: Mineiul lunii Octombrie. Episcopia Râmnic: Tipograf Climent ieromonahul Râmniceanul, 1776. 255 f.; 2° (31,5 cm); Mineiul lunii Noiembrie. Episcopia Râmnic: Tipogr. Popa Constantin Râm[niceanul] și Dimitrie Mihail Popovici, 1778. 207 f.; 2° (32 cm).

Stema identică din punct de vedere a structurii ca cea din domnia lui Alexandru Scarlat Ghica. Stema preluată din *Molitvenicul* de la Râmnic din 1758. Primele 8 versuri ale stihurilor se regăsesc și în *Octoihul* de la Râmnic, din 1750 [5, nr. 395].

Stihuri poetice 5 asupra coroanei prea înălțatului, slăvitului și bine credinciosului Domn, Io Alexandru Ioan Ipsilant Voievod.

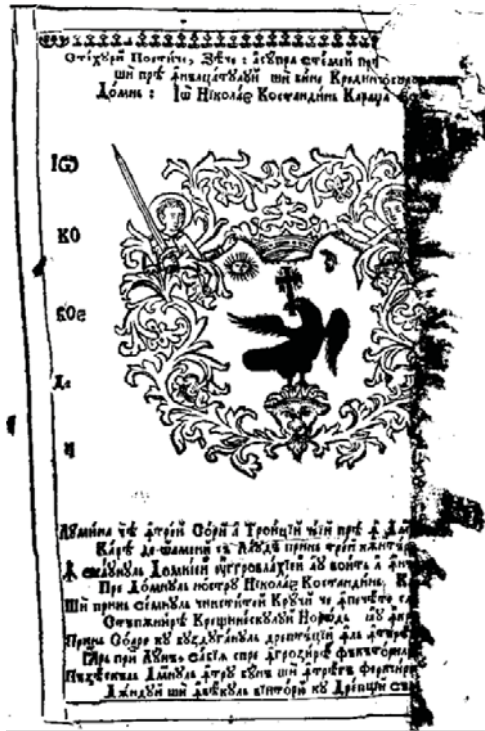
Corbul odinioară pre Ilie au hrănit
și Dumnezeiasca poruncă au plinit,
carele în gura mare se ține cruce ce cinstită
ceia ce ieste din darul lui Iis. Armă nebiruită.
Aceasta s-a dat nădejde și tărie de la cel prea înalt
Înălțimei tale, Doamne Alexandre Ipsilant,
Prin care pre toți vrăjmașii să biruiești,
Ca luminata și slăvita Domnie să-ți întărești.
Întărească-te dar Dumnezeu întru Domnie cu
mare biruință,
Pre cum și noi ne rugăm cu fierbinte umilință.

NICOLAE CONSTANTIN CARAGEA
Domn al Țării Românești (ian.1782-iul.1783)

Descendent a familiei boierești de origine greacă, stabilită în Țara Românească în sec. XVII. În perioada domniei sale foarte scurte, a lansat o serie de dispoziții ce vizau drumurile, politica, localurile, sanătaria. A oprit portul ilegal de arme și uniforme militare. Pentru controlul ieșirilor din țară a introdus pașaporul, numit pe atunci pașușul. A impus noi biruri pentru a-și acoperi propriile sale cheltuieli [15, p. 29].

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI NICOLAE CONSTANTIN CARAGEA

Stema Țării Românești. În prim-plan avcila cruciată cu aspect de corb, flancată în registrul superior la dextra de soare, la senetra de lună, având la bază o figură alegorică. Însemnele puterii sunt ținute de tenanți, tot ei țin și coroana deschisă cu trei fleuroni.

Stihuri poetice zece asupra stemei prea luminatului și prea înălțatului și bine credinciosului Domn Io Nicolae Constantin Caragia Voievod.

*Lumina ce în tre Sori a Troiței cei pre îndumnezeite,
Care de oameni se laudă prin trei cntări alcătuite
În scaunul Domniei Ungroolahiei au voit a înălța
Pre Domnul nostru Constantin ....
Și prin semnul cinstitei Cruci ce în pecete ....
Stăpînirea Creștinescului Norod sau ...
Prin Soare cu buzduganul dreptății îl ...
Iar prin Lună, sabia spre îngrozirea făcători....
Păzească-l Domnul întru bună și întreagă ...
Dîndu- și în veacul .... cu Dreptii ....*

În: Triodion. Râmnic. Tip. Mitropoliei: Tipogr. Climent Ieromonahul și Popa Constantin, 7290 [1782]. [1], 476 f.; 2° (34 cm).

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI NICOLAE CONSTANTIN CARAGEA

Stema identică din punct de vedere a structurii ca cea din domnia lui Alexandru Scarlat Ghica și Alexandru Ioan Ypsilanti. Versurile asupra stemei reproduse din *Molitvenicul* de la Râmnic [5, nr. 453].

*Stihuri politicești asupra pecetii, din
Coroana prea luminatului Domn Io Nicolae
Voevod.*

*Acest semn ce Corbul îl arată
Domnului Nicoale înt-această dată,
Ca să poată stăpîni cu bună voire,
Îndelungîndul pre el întru norocire.*

În: *Molitvenic*. Episcopia Râmnic : Tipogr. Ieromonahul Climent și Popa Constantin, 7290 [1782]. 360 p.; 12°(19,5 cm).

MIHAI CONSTANTIN SUTU

Domn al Țării Românești (iul.1783-apr.1786, mart.1791-dec.1793, oct.1801-mai 1802)

Domn al Moldovei (dec.1793-apr.1795)

Înrudit prin mama sa cu familia Mavrocordaților, a fost blând de fire și nu a împovărat țara cu biruri. Despre el scria Dionisie Eclesiarhul că *"a mai răsuflat țara de greutate și necazurile cele nenumărate..."*. S-a îngrijit de lichidarea consecințelor războiului ruso-turc dintre 1787 – 1792, încheiat prin Tratatul de la Iași [14, p. 274-276], semnat la 9 ianuarie 1792.

A readus în țară bejenarii, a reparat cetățile Tighina și Ismail. Totuși era prea stăruitor să îndeplinească cerințele Porții, din care cauză a stârnit nemulțumirea poporului.

A schimbat radical instruirea în cadrul Academiei Vasiliene, în colaborare cu mitropolitul Iacob Stamati. A susținut deschiderea școlilor în limba română [23, p. 357]. A reșezat la Iași o nouă tipografie la solicitarea mitropolitului, în care au fost tipărite lucrările didactice ale lui Amfilohie Hotiniul.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL LUI MIHAI CONSTANTIN SUȚU

În: Cazanii ce cuprinde în sine Evangheliile tâlcuite ale Duminicilor de peste an.

Râmnic: Tip. Episcopiei Tipogr. Dimitrie Mihailo Popovici, Gheorghe și Popa Constantin, 1792. [1], 312 f. 2°(28 cm).

Stema identică din punct de vedere a structurii ca cea din domnia lui Caragea Nicolae. Colorată manual. Se regăsește în *Triodul* de la Râmnic din 1782 [5, nr. 552].

Stihuri asupra stemei prea luminatului, slăvitului și blagocestivului Domnul Io Mihail Suțu Voevod.

*Semnul biruinței cu cae moartea este călcată,
Acum și corbul în pecetea Valahiei îl arată
Înălțatului Domnului nostru Mihail Voevod,
Căruia i s-au încredințat acest creștinesc norod.
Armă spre descoperire a toată reoa viclenie,
A celor ce se vor arăta cu ne-mulțămire.
Rugăm dar pre împăratul cereștii măririi
A-l întări în scaunul acestei stăpîniri,
Ca în pace pre țară cu fericire să o cârmuiască
și al protivnicilor vicleșug tot să-l biruiască.*

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL LUI MIHAI CONSTANTIN SUȚU

În: Apostol. București. Tip. Sfintei Mitropolii: Tipograf Stanciul Tomovici, 1784. 3, 158 f.; (23,5 cm); Evanghelie. Râmnic. Tip. Episcopiei (tipograf Climent Ieromonah, Popa Constantin), 7192 [1784]. [3], 159 f. : il.

Stema identică din punct de vedere a structurii ca cea din domnia lui Alexandru Ypsilanti. Diferența fiind în poziționarea acvilei pe ram și stihurile.

Stihuri asupra peceții pre luminatului Domn Io Mihai Constantin Suțu Voievod.

Cînd crucea între stele pe cer marelui constantin s-au arătat,

Întru război tare întrarmînu-se s-au proslăvit minunat. Acum și corbul, ce ține în gura sa cinstita cruce, Ighemonul Mihail Suțu semn de pravoslavie aduce.

Carele cu stema Valahiei de la Dumnezeu s-au încoronat

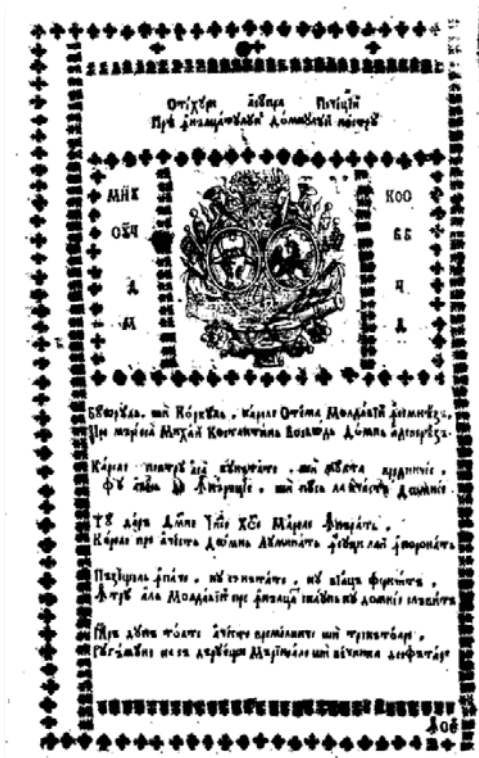
Cel cu vrednicie daruri împodobit ca să stăpînească acest prințipat

Cu sabia și cu buzduganul, ce i s-au dat întru putere Să taie și să vindece toate întâmplările rele.

Pre Domnul Dumnezeu rugăm întru toate ceclătită să-l întărească

Ca mulți ani cu pace și cu bună oblăduire pre norod să domnească.

STEMA UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI MIHAI CONSTANTIN SUȚU

În: *Liturghie. Iași: Tip. Sfintei Mitropolii* : Tipogr. Popa Mihalache, 7302 [1794]. [10] 164 f. ; 2° (33 cm).

Stema unită în două scuturi acolate. La dextera scutul Moldovei cu cap de bour, cu stea în coarne. La senestra scutul Țării Românești cu acvila cruciată, flancată pe lateral de cei 2 aștri. În partea superioară scuturile sunt surmontate de o singură coroană de tip deschis. În partea inferioară scuturile sunt înconjurate de țevi de tunuri, tobe, steaguri și trâmbițe. Versurile din *Liturghia* de la Iași, 1759 [5, nr. 578].

Stihuri asupra Peciții Preînălțatului Domnului nostru

*Buorul, și Corbul, carele Stema Moldavii însemnează,
Pre mările-sa Mihai Costantin Voevod Domn adeverează.*

*Carele pentru a sa bunătate și multă vrednicie,
Fu ales de Împărăție, și pus la această Domnie.
Tu dară Doamne Iisuse Hristoase Marele Împărat,
Carele pre acest Domn Luminat însuși l-ai încoronat.
Păzește-l în pace, cu sănătate, cu viață fericită,
Întru al Moldavii pre înălțat scaun cu domnie slăvită.
Iară după toate aceste vremelnice și trecătoare,
Rugămu-ne ca să dăruiești Mării sale și vecinica
desfătare.*

NICOLAE MAVROGHENI

Domn al Țării Românești (mar.1786-iun.1790)

La un an de la desemnarea lui Nicolae Mavrogheni a izbucnit războiul ruso-turc (1787-1792). Tot în Domnia Sa, în Moldova se desfășoară prima administrație militară austriacă (1787-1791).

A fost detestat de majoritatea boierilor datorită poverilor fiscale la care erau supuși. Confisca averile acestora în folosul propriu, pe motiv că nu erau moștenite de cinci generații. Este considerat al doilea Țepeș deoarece aplica pedeapsa prin tragerea în țepă a hoților.

În perioada războiului ruso-austro-turc (1787-1792) a susținut armata turcească cu 100 mii de oameni [15, p. 41], etalându-și capacitățile excelente de comandant militar.

În pofida calităților negative a fost o fire filantropică. A construit la București Biserica Mavrogheni, în care a funcționat o tipografie. A organizat sistemul conductelor de apă în București ca să alimenteze cișmelile publice.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL LUI NICOLAE MAVROGHENI

În: *Antologhion*. București: Tip. Sfintei Mitropolii: Tipogr. Stanciul Tomovici, 1786. 565 f.: il.; 2° (32 cm).

Stema unită identică din punct de vedere a structurii ca cea din domnia lui Mihai Suțu.

Stihuri politice asupra peceteii pre luminatului, slăvitului și blagocestivului Domnului Io Nicolae Petru Mavrogheni Voevod.

*Cinstita cruce, ce corbu în gura lui o poartă,
Domnului Nicolae Mavrogheni semn de pravoslavie o dată,*

*Crele de la Dumnezeu cu stema Valahiei s-au încoronat,
Ca să domnească această lăudată și vestit prințipat.*

*Soarele și lun, ce în marcă sunt arătate,
Bine ne vestește de a Mării sale vrednicie și dreptate,*

Sabia și buzduganul nu în zadar i s-au dat în putere,

Ci ca să taie cu dinsele și să vindece toate întâmplările rele

Pre bunul Dumnezeu să-l păzească sănătos cu viață liniștită

Întru înălțatul scaun Mării sale cu domnie slăvită.

Și asupra văzuților și nevăzuți vrjmași să fie biruitor

Pre cum rugăm pre Dumnezeu cel mult îndurător,

și întru toate prin cinstita Cruce să-l întărească,

întru mulți și norociți ani pururi neclătit,

Că cu adevărat ieste cu toate bunătățile aurit.

ALEXANDRU MORUZI

Domn al Moldovei (mart.1792-ian.1793, oct.1802-aug.1806, oct.1806-mart.1807)

Domn al Țării Românești (ian.1793-aug.1796, mart.1799-oct.1801)

Din neam fanariot, fiul lui Constantin Moruzi, a fost promovat la cârma Moldovei de Rusia. Pe perioada domniilor sale a fost mai mult preocupat de îmbunătățirea bunăstării proprii decât a țărilor. A dus o politică externă dublă, jurând credință turcilor și făcând avansuri Franței și Rusiei [18, p. 31]. A contribuit la îmbunătățirea aspectului arhitectural al Iașului prin reparația drumurilor și a clădirilor vechi [14, p. 272 - 274].

A încercat să alcătuiască codul de legi civile și penale după modelul bizantin al lui Constantin Armenopol, dar efortul său a eșuat în 1806. Din ordinul său a fost tradus *Hexabiblios* (prescurtarea a tuturor codurilor bizantine) în întregime [15, p. 43].

A dispus înființarea școlilor orășanești și sătești în Moldova. Pe timpul Domniei Sale a fost deschis seminarul de la Socola.

STEMA UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI ALEXANDRU MORUZI

În: *Apostol. Râmnic: Tip. Episcopiei: Tipografi: Dimitrie Mihailo Râmniceanu, Gheorghe și Popa Constantin Râmniceanu, 1794. 151 f. ; 2°.*

Stema unită formată din două scuturi ovale acolate. În prim-plan stema Moldovei cu cap de bour cu stea în coarne, în plan secund stema Țării Românești cu acvila crucială pe ram, flancată la senestra de lună conturată. Ambele scuturi timbrate de o coroană de tip deschis cu cinci fleuroane, sub care sunt încrucișate armele puterii. Scuturile sunt susținute de ornamente vegetale în stil baroc, plasate în cartuș. Stihurile sunt reproduse după cele din *Cazania* de la Râmnic din 1748 [5, nr. 569].

Stihuri poetice 10 asupra stemei prea luminatului, slăvitului și blagocestivului Domn Io Alexandru Constantin Moruzi Voevod.

*Doao închipuiri ce în pecete s-au însemnat,
Domnului Alexandru de la Hristos i s-au dat.
Bourul stăpn Moldovei îl adeverează,
Corbul al Vlahiei Domn îl încredințează,
Amndao steme de domnie încorunat,
Care de la Dumnezeu i sau dat ....
Pre Domnul Alexandru cel de bună viță,
Păzească-l Dumnezeu cu multă biruință,
Ce acum domnește Țara Rumânească.
Domnul cel Puternic bine-l întărească.*

STEMA UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI ALEXANDRU MORUZI

Възъ иже въ ономъ мѣстѣ сѣдѣше въ пачеи сѣдѣше иже въ ономъ мѣстѣ
При Александрѣ Морози Домнѣ, Крещенѣ, шипротѣ Крещенѣ Домни
Аль прѣтъ
иже въ ономъ мѣстѣ сѣдѣше, иже въ ономъ мѣстѣ сѣдѣше, иже въ ономъ мѣстѣ сѣдѣше,
а шипротѣ сѣдѣше, иже въ ономъ мѣстѣ сѣдѣше, иже въ ономъ мѣстѣ сѣдѣше,
сви иже въ ономъ мѣстѣ сѣдѣше.

În: *A lui Feofilact Arhiepiscopul Bulgarie. Tîlcuire la cele patru evanghelii. Iași. Tip.*

Mitropoliei : Tipograf Ierodiacon Gherasim și Costache Ponciu, 1805. [12], 707, [1] f.: II.; 2° (34 cm).

Stema unită în cartuș simplu. La dextra stema Moldovei, scutul plasat pe o mantie. În prim-plan capul de bour, înconjurat de trofee militare: tobe, țevi de tun, steaguri. La senestra scutul Țării Românești, susținut de 2 lei afrontați.

Ambele scuturi timbrate individual de câte o coroană deschisă, cu cinci fleuroane.

Stihuri asupra stemei prea luminatului și prea înălțatului și bine credinciosului Domn Alexandru Constantin Muruzi Voevod.

Vezi cetitoriule aceste seamne ce în peceate snt însemnate;

Pre Alexandru Muruzi Domn, creștin, și preste creștini domnind îl arată.

Dumnezeu dară cel Atotputearnic, întru mulți ani să-l păzească,

Ca și supușii înălțimei sale de această pace de acum pururea să se îndulcească.

STEMA UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI ALEXANDRU MORUZI

În: *Penticostarion*. București: Tip. Sfintei Mitropolii: Tipogr. Stanciul Bucureștianul], 1800. 1, 216 f.; 2° (29,5 cm).

Stema unită în scut oval comun. La dextera simbolul Țării Românești, la senestra simbolul Țării Moldova. Aștri cerești sunt plasați în registrul superior al scutului.

Scutul susținut de îngeri care țin în mână armele puterii. Altă pereche de îngeri susțin coroana de tip deschis deasupra scutului. La bază se regăsește o figură alegorică. Scutul este bogat împodobit cu vrejuri vegetale.

Versurile la stemă reproduse din *Psaltirea* de la București din 1796 [5, nr. 627].

Stihuri poeticești, asupra peceții din Coroana Prea Luminatului și Prea Înălțatului Domn Io Alexandru Constantin Muruzi Voevod.

*Doao seamne ce-i Peceate s-au însemnat,
Domnului Alexandru i s-au ăncredințat.
Și un semn că au fost Domn Moldaviei îl arată.
Alt al Țării Rumânești încă și această dată.
Să poată stăpni cu bună voire.
Îndelungnd pre el întru norocire.*

STEMĂ UNITĂ DIN TIMPUL DOMNIEI LUI ALEXANDRU MORUZI

În: Kiriadromion. București: Tip. Mitropoliei : Tipogr. Stanciu Tom., 1801. [1], 224, 249 f.; 2° (31 cm).

Stema unită în scut comun, preluată din perioada de domnie a lui Mihai Racoviță. La dextra simbolul Valahiei acvila cruciată însoțită de aștri cerești, la senestra simbolul Moldovei. Scutul susținut de tenanți cu trâmbițe într-o mână și armele puterii în alta. Coroana de tip deschis timbrează scutul, flancată pe lateral de armele puterii. La baza scutului figură alegorică cu chip de om.

Versurile la stemă după *Liturghierul* de la București de la 1747 și *Evangelhia* de la Râmnic, 1746 [5, nr. 632].

Stihuri poetice 10 asupra Stemei prea luminatului slăvitului și blagocestivului Io Alexandru Constantin Muruz Voevod:

Doao închipuiri ce în pecete s-au însemnat,
Domnul Alexandru de la Hristos ne-au dat.
Bourul stăpîn Moldovei îl adeverează,
Corbul Vlahiei Domn îl încredințează.
Amândoao Steme de Domnie încoronat,
Pre acest de bun neam cu adevărat.
Pre Domnul alexandru cel de bună Viță,
Păzească-l Dumnezeu cu multă biruință.
Ce acum domnește Țara Rumânească,
Domnul păzească ca s-o stăpnească.

CONSTANTIN HANGHERLI

Domn al Țării Românești (noiembrie 1797-februarie 1799)

Fiul unui medic al curții otomane Constantin Hangherli n-a făcut față confruntărilor sociale iscate prin introducerea politicii fiscale aspre, care prevedea dublarea anumitor dări precum: văcăritul, tutunăritul, oieritul.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI CONSTANTIN HANGHERLI

În: Triodion. București: Tip. Mitropoliei: Tipogr. Dimitrie Mihailovici și Gheorghie, 1798. [5], 474 f.; 2° (31,5 cm).

Stema Țării Românești în scut oval, acolat cu lujeri răsuciți. Acvila cruciată cu aripile desfăcute stând pe ram, este însoțită la dextra de soare la senestra de crai nou. Scutul este timbrat de coroană de tip închis, sub care sunt încrucișate armele puterii: spada și buzduganul. Medalionul este susținut de tenanți cu trâmbițe în mână iar la bază este susținut de heruvim.

Stihuri poetice zece, cătră stema pre luminatului și pre înălțatului și bine credinciosului Domnu io Constantin Gheorghe Hangherli Voevodu.

*Lumina ce în trei sori a Troiții celi pre îndumnezeite,
Care de oameni se laudă prin trei cântări alcătuite,
În scaunul Domniei Ungrovlahiei au voit a-l întâri
Pre Domnul nostru Io Constantin Gheorghe Hangherli;
și prin semnul cinstitei Cruci ce în pecete sau în-
semnat
stăpînire creștinescului norod i-au încredințat;
prin soare cu buzduganul dreptății îl întărește,
iar prin lună, sabia spre îngrozire făcătorilor de rele îi
dăruiește.*

*Păzească-l Domnul întru bună și întreagă fericire,
Dîndu-i în vecul viitoriu cu dreptii sălășluire.*

SCARLAT CALLIMACHI

Domn al Moldovei (aug.-oct.1806, aug.1807-iun.1810, sept.1812-iun.1819)

Domn al Țării Românești (febr.-iun.1821)

Descendent din familia de boieri fanarioți din Moldova, a fost cel mai grecizat reprezentant al acestei spițe [14, p. 285-287]. Numirea sa în scaunul domnesc a avut loc după mazilirea lui Alexandru Moruzi, domn de orientare filorusă [16, p. 339], însă răscoala lui Tudor Vladimirescu i-a încurcat să ocupe scaunul. În Moldova el a acordat o anumită atenție culturii. Din ordinul său a fost alcătuit în 1816 codul de legi, cunoscut ca *Codul Calimah*, nu era altceva decât *Codul Civil al Moldovei*, intrat în vigoare în 1817, inspirat din codurile occidentale [15, p. 48]. A susținut înființarea cursului de inginerie a lui Gheorghe Asachi la Iași și a înființat primul teatru din Moldova. A avut grijă ca în școli să fie introdusă predarea în limba română alături de cea greacă. În 1813 printr-un hrisov a dispus reorganizarea Academiei ieșene. În 1814 a deschis școala normală pe lângă Biserica „Sf. Nicolae”.

STEMA MOLDOVEI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI SCARLAT CALLIMACHI

Ștema Moldovei, pusă pe o mantie de purpură, însoțită de trofeie precum trâmbițe, tobe, steaguri. Elementul principal capul de bour are în coarne armele puterii : buzduganul și spada, timbrat de o coroană deschisă. Stema este încadrată într-un cartuș surmontat cu ornamente semipalmete. În patru colțuri se regăsesc abrevierile inițiale lui Ștefan Callimachi.

*Stihuri asupra peceteii prea luminatului și
bine credinciosului Ștefan Callimah Voevod*

*Bourul ce în pecete s-au însemnat,
Domnului ștefan Callimah i s-au încredințat
Sabia și buzduganul ce deasupra se ...
Domnia Țării moldoveii îi adeverească,
Păzească-l Dumnezeu cu a sa putere,
Pre Scaunul acestei țări fără de cădere.*

În: *Antologhion. Iași: Tip. Mitropoliei, 1806.*
[4], 399, 167, 12 f.; 2° (29,5 cm); *Tipicon. Iași: Tip.*
Sfintei Mitropolii: Tipografi STC și M:A:T:E.,
1816. 728 p.; 2° (39 cm).

GRIGORE IV GHICA

Domn al Țării Românești (sept.1822-apr.1828)

Primul domn pământean în Valahia [23, p. 443], după 110 ani de domnie turco-fanariotă. Familia sa de origine albaneză a fost românicizată prin înrudiri cu vechile familii din țară [11, p. 236]. Domnia i-a fost marcată de răscoale locale. În 1826 a fost semnată convenția ruso-turcă la Akkerman. Cercetătorii îl descriu ca fiind o persoană receptivă la inovație. În 1827 a înființat un comitet ce avea să se ocupe de reforma administrativă [15, p. 195]. A întreprins măsuri de emancipare culturală a țării prin redeschiderea școlii de la Sf. Sava. În 1828 în Țara Românească a fost instaurată cea de-a patra administrație militară rusă. A fost constrâns de ruși să părăsească scaunul domnesc.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI GRIGORE IV GHICA

În: Cuvinte puține oarecare din cele multe ale celor întru sfinții părinților noștri. București: Tip. Mitropoliei: Tipograf Maștei Băleanul, 1826. [1], 189 f. : il.

Stema Țării Românești identică din punct de vedere a structurii ca cea din domnia lui Hangherli Gheorghe, cu mici deosebiri. În cazul de față este schimbată poziția armelor. Acvila cruciată stă pe un deal. Coroana ce timbrează scutul este cu cruce.

Stihuri asupra stemei Prealuminatului și Preaînălțatului și binecredinciosului nostru Domn Grigorie Dimitriu Ghica Voievod.

*Luminatul semn ce corbul în gură lui poartă,
Pre inima Valahilor la bune ...*

*Prin al căruia ajutoriu aflarea toți înlesnire,
Cînd și țara ... desăvîrșită învoire.*

*În ochii înălțatului Grigorie Ghica Voievod, carele de sus fusese orînduit a stăpîni acest norod,
Întărească-l dar Dumnezeu ntru domnie cu biruință,
Precum și toți se roagă cu bună umilință.*

Ca și Biserica să crească întru sporire, întru a înălțimii sale bună norocire.

IOAN SANDU STURDZA

Domn al Moldovei (sept.1822-apr.1828)

Primul domn pământean în Moldova după epoca fanarioților [14, p. 292-298]. Se trăgea dintr-o veche familie de boieri moldoveni [11, p. 236]. A fost numit de turci, la cererea boierilor din țară. Intențiile bune ale lui Ioan Sandu Sturdza au fost multă vreme paralizate de acțiunile boierilor emigrați în timpul ocupației turcești și după revoluția lui Tudor Vladimirescu. În timpul Domniei Sale s-a deschis o școală superioară la Trei Ierarhi.

A secularizat o parte din averile mănăstirești. A întreprins măsuri de ameliorare a sistemului administrativ și dezvoltarea învățământului dar fără succes.

STEMA MOLDOVEI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI IOAN SANDU STURDZA

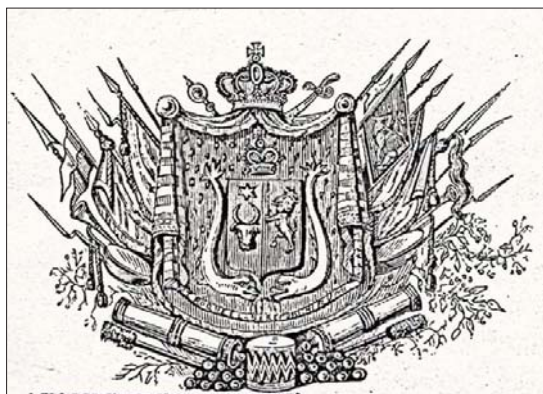
În: Cantemir, Dimitrie. *Scrisoarea Moldovei*. Mănăstirea Neamț: Tip. Mănăstirii, 1825. [8], 344 p.; 4° (21 cm).

Stema Moldovei gravată de Mihail Strilbițchi. Scut oval are în prim-plan capul de bour cu steaua cu șase raze între coarne. De gâtul bourului atârână un lanț cu cruce. Armele puterii sunt plasate pe pernă cu ciucure. Spada este înlocuită cu iataganul. Scutul este sprijinit de doi lei (simbolul sturzeștilor) și timbrat de o coroană de tip închis, cu glob crucifer, încununată de lauri. Pe exterior scutul este însoțit de trofee : steaguri, tobe, trompete, tunuri. Versurile reproduse din ediția *Viețile Sfinților pe luna Martie*. Mănăstirea Neamț, 1813.

Stihuri asupra Stemii prealuminatului nostru Domn Ioann Sandu Sturza:

Această figură carea cu multe seamne să
înfrumsețează,
Domn Moldovei pre Ioann Sandul Sturza îl
adeverează,
Pre carele să-l păzească Dumnezeu îndelung
întru stăpnire,
Dndu-i și în sânul lui Avraam veacinică
sălășluire.

EPOCA REGULAMENTULUI ORGANIC 1831-1848

Ca urmare a nerespectării Convenției ruso-turcă semnată în 1826 la Akkerman și semnării Tratatului de la Adrianopol în 1829, după încheierea războiului ruso-turc din 1828-1829, în Principatele române a fost introdus regimul regulamentar. Au fost desființate raialele, ridicat monopolul turcesc asupra comerțului autohton și a fost declarată autonomia administrativă și legislativă a Țării Românești și Moldova.

În: *Règlement Organique de la Principauté de Moldavie*. New York: Chez tous les libraires, [1831]. 370 p.

¹ Delfinii simbolizează regiunea maritimă a Moldovei

² Pavilionul – ornament exterior al scutului, evocă cortul luptătorilor

Au fost elaborate în 1828-1829 și adoptate în Moldova, și în Țara Românească *Regulamentul Organic*, separat, la distanța de un an. În Țara Românească intrat în vigoare la 1 iulie 1831, iar în Moldova, la 1 ianuarie 1832. Divanul domnesc avea ca președinte un general, funcție ocupată de Pavel Kiseleff din 1829 până în 1834, când trupele rusești au fost retrase din teritoriile Țărilor Române. Conform unor opinii, Regulamentele organice au contribuit la dezvoltarea economică, socială și politică a Principatelor, în pofida neajunsurilor lor. Pe plan politic, aplicarea Regulamentelor organice a însemnat o intervenție permanentă în treburile țării a reprezentanților ruși [11, p. 243]. Regimul regulamentar a durat până în ajunul unirii celor două Principate.

Scut dreptunghiular despical. În primul cartier capul de bour cu stea în coarne, în cartierul doi un leu încoronat cu spadă. Scutul este timbrat de o coroană închisă cu glob crucifer, pe lateral susținut de doi delfini¹ afrontați. Scutul este așezat pe un pavilion² susținut de o coroană închisă cu cruce. Pe părțile laterale sunt reprezentate fanioane (steaguri, tunuri, instrumente muzicale).

EMBLEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI

Din vremea Regulamentului Organic stema principatului valah este transformată în emblema [10, p. 60]. Elementul constitutiv central rămâne acvila cruciată încoronată, cu aripile deschise larg, zborul îndreptat în jos și înconjurată de diverse trofee: steaguri, trompete, tobe. Emblema în cauză a fost utilizată începând cu perioada de domnie în Moldova a lui Alexandru Ghica, iar în Țara Românească cea a lui Barbu Știrbei.

În: *Regulamentul Organic. București, 1832.* 197, 144, 95, 127, 56, 14 p.

Guvernul provizoriu din perioada revoluției pașoptiste a păstrat în sigilii ca element heraldic acvila cruciată, ca simbol a continuității.

În: *Regulamentul Organic. București, 1832.* 197, 144, 95, 127, 56, 14 p.

În: *Regulamentul organic: întrupat cu legiurile din anii 1831, 1832 și 1833, și adăugat la sfârșit cu legiurile de la anul 1834 până acum, împărțite pe fiecare an, precum și cu o scară deslușită a materiilor. București, 1847.* 690 p.

STEMA ȚĂRII ROMÂNEȘTI ÎN SCUT ROTUND

Stema Țării Românești în scut rotund. Acvila cruciată pe un deal, cu zborul în jos, este însoțită în poziție inversă, la dextra de crai nou, la senestra de soare. Scutul este timbrat de o coroană deschisă, cu trei fleuroane, flancată pe lateral de armele puterii: spada și buzduganul.

În: *Ale lui Iosif Monahul Vruenie cuvinte douăzeci și două pentru purcederea pre sfintului Duh*. Buzău: Tip. Sfintei Episcopii: Tipogr. Gherontie ieromonah, 1832. 12, 459 p.; 4° (24 cm).

MIHAI STURDZA

Domn al Moldovei (iul.1834-iun.1849)

Primul domn regulamentar al Moldovei. Numit în scaunul domnesc de Rusia și Turcia, a fost "cel mai influent și luminați boieri din Moldova". În 1844 a eliberat țiganii din robie, a reorganizat învățământul. A înființat Academia Mihăileană la Iași (1835), s-a îngrijit de infrastructură, construind poduri și șosele. Reprezentant al mișcării naționale de unire a celor două principate a contribuit la elaborarea *Regulamentului Organic*. Singurul scop pe care l-a urmărit în perioada celor 15 ani de domnie a fost instaurarea ordinii și stabilității sociale [14, p. 298-303]. A continuat reformele inițiate sub guvernarea lui Kisilev. S-a impus ca un domn autoritar și politic abil, care a reușit să supraviețuiască evenimentelor din 1848. A promovat cu intensitate studiul limbii franceze în școli [23, p. 469] și a fost adeptul formei monahale de guvernământ [15, p. 196].

STEMA MOLDOVEI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI MIHAI STURDZA

Stema Moldovei gravată de Mihail Strilbițchi. Scut oval are în prim-plan capul de bour cu stea cu șase raze în coarne. De gâtul bourului atârână un lanț cu cruce. Armele puterii sunt plasate pe pernă cu ciucure. Spada este înlocuită cu iataganul. Scutul este sprijinit de doi lei cu cozile ridicate (simbolul sturzeștilor) și timbrat de o coroană de tip închis, cu glob crucifer și suprapusă de o cunună de lauri. Pe exterior scutul este însoțit de trofee : steaguri, tobe, trompete, tunuri.

Înscripție asupra stemei domnești.

*Scheptru, Corona și Spada sînt semne împărătești.
Cele ce ca o cunună împodobesc... Țării Domnești.
Pre care Pronia cea Dumnezeiască au voit a le Hărăzi,
Lui Mihail Grigoriu Unsul său, spre a Domni.
Însemnează cu Stăpînirea, Dreptatea și Milostivire:
Prin care Stăpînul nostru Patriot, stă sus la înalta mărire.
Bunul nostru Voevod, al Moldavii Stăpînitoriu:
Al Evangheliceștilor Pravile și al ... iubitoriu.
Dumnezeu mulți ani să-i dăruiască:
Ca până la... bine să Domnească.
Iară după mutare Împărăției Ceriului să-l învrednicească.*

În: Octoih. Mănăstirea Neamț: Tip. Mănăstirii: Tipogr. Isaia, 1836. [3], 340 p.: il.; 2° (33 cm); Hronograf. Mănăstirea Neamț, 1837. [3], 428, 54 p.; Penticostarion. Ed. a 2-a. Mănăstirea Neamț: Tip. Mănăstirii: Tipogr. Cleopa și Nichita, 1848. [3], 202, [1] p.; 2° (38 cm).

GRIGORE V. GHICA

Domn al Moldovei (aug.1849-oct.1853, oct.1854-iun.1856)

Ultimul domn din ajunul Unirii [14, p. 303-308], Grigore Alexandru Ghica a avut o ascensiune pe scara politică rapidă. Ajuns în scaunul domnesc a deschis hotarele pentru participanții la revoluția din 1848, aflați în exil, să se întoarcă în țară. Printre susținătorii săi au fost tinerii: M. Kogălniceanu, V. Alexandri, C. Negri, Al. I. Cuza, etc. În primii ani de domnie a elaborat regulamentul școlar care prevedea învățământul gratuit iar limba română a fost repusă în drepturi. Acțiunile întreprinse de Grigore Ghica n-au făcut decât să amplifice mișcarea unionistă, acțiuni care au fost apreciate de contemporani și posteritate.

A acordat libertate presei și a susținut învățământul național, poziționându-se ca un promotor al dezvoltării economice și a educației [15, p. 339].

STEMA MOLDOVEI DIN TIMPUL DOMNIEI LUI GRIGORE V. GHICA

În: *Apostol. Mănăstirea Neamț: Tip. Mănăstirii, 1851. [4], 220 f.: il.; 2° (32 cm); Manualul administrativ al Principatului Moldovei cuprinzătoriu Legilor și dispozițiilor introduse în țară de la anul 1832 până la 1855. T. II. Iași, 1836. 695 p.*

Stema Moldovei în scut plasat pe un mantou de purpură căptușit cu hermină. În prim-plan capul de bour fără stea. Scutul este susținut de doi delfini afrontați și suprapus de o coroană de tip închis. Scutul este surmontat de o coroană închisă. Însemnele puterii se regăsesc flancate pe lateralul coroanei, ce timbrează mantoul de purpură.

Înscripție asupra stemei domnești

Bourul cu Stea în creștet de o Coroană, încununat, și o pereche de delfini ce supt el stau minunat. Sînt a Țării veche marcă rămasă de la romani: Ca o danie strămoșească păstrată de mii de ani. Iar Coroana și Hlamida a Vizantie sînt dar: Hărăzite unui Domn cei între Domnitori rar. Savia și Buzduganu sînt atribute domnești, Venite din orient ca daruri împărătești. Între ale Moldaviei arme pe Steagul Național; A Țării prea Sfînt Patron Sfîntul Gheorghe stă pe cal. Toate aceste atribute sînt a Tronului mărire și a Domnilor putere spre a Țării mîntuire. Astăzi Pronia Cerescă și a Țării Sfânt Patron, Apără cin împărătesc a Moldovei înalt Tron. Grigorie Alexandru Ghica Voevod cel bun: Ales între domnitori cu al său prea vechi străbun.

REGATUL ROMÂNIEI

În: Alessi, A.P. *Resbelulu orientalu*. București, 1878, 224 p.: il.

În: *Albumul Armatelor Europene: 120 grupuri militare în aquarele fine 52 figuri negre*. București: I. Haitmann, 1891, 128 p.

Scut scarletat în patru cartiere. În cartierul unu este reprezentată acvila cruciată și încoronată, ținând în gheare sceptrul și spada. În cartierul doi este reprezentat un cap de zimbru ce are o stea cu șase colțuri între coarne și o semilună în partea stângă. În cartierul trei este introdusă stema Olteniei: un leu încoronat, ce ține între labe o stea cu șase colțuri.

Cartierul patru reprezintă ținutul Mării Negre: doi delfini afrontați. Scutul este suprapus cu ecusonul sfertuit al familiei de Hohenzollern (argint în cartierele unu și patru și negru în cartierele doi și trei). Scutul este timbrat cu coroana de oțel a României și este susținut de către doi lei (simbolul Daciei și al Unirii din 1600), cu cozile în sus (până în 1881 leii aveau cozile în jos). Toate elementele sunt plasate sub un pavilion de purpură căptușit cu hermină, cu ciucuri și franjuri, prins într-o coroană închisă. În partea inferioară este plasată pe o panglică deviza „NIHIL SINE DEO”.

Scut scarletat. În primul cartier acvila cu aripile desfăcute cu zborul în jos, flancat la dextera de soare, în cartierul doi un cap de zimbru, cu stea cu șase colțuri, flancat la senestra de crai nou. În cartierul trei este plasat un leu (simbolul Olteniei) încoronat, în poziție verticală, flancat la dextera de o stea cu șase raze, în cartierul patru doi delfini afrontați (simbolul țărmului Mării Negre), cu capul în jos. În centru se regăsește un ecuson scarletat al casei domnitoare. Scutul este timbrat de coroană regală, susținut de lauri și însoțit de trofee: steaguri, tobe, tunuri și baionete. La bază are încrucișate două săbii. Este varianta simplificată a stemei unite a Regatului României, adoptate la 8 martie 1872 de către Senat.

INDICE DE TITLURI

- Albumul Armatelor Europene: 120 grupuri militare în aquarele fine, 52 figuri negre 86
Ale lui Iosif Monahul Vruenie cuvinte douăzeci și două pentru purcederea pre sfântului
Duh 81
Antologhion 28, 42, 44, 65, 74
Apostol 25, 26, 30, 38, 40, 55, 62, 67, 85
Biblia 25, 27
Bucoavna 16
Cazania lui Varlaam 16, 17
Cazania de la Râmnic 44, 52, 67, 61, 67
Cazanii 52, 55, 61
Codul Calimah 73
Codul Civil al Moldovei 73
Cronica anonimă 41
Cronica Ghiculeștilor 41
Cuvinte puține oarecare din cele multe ale celor întru sfinți părinților noștri 76
Despre datorii 32
Evanghelie 32, 44, 51, 53, 62, 70
Hexabiblios 66
Hronicul romano-moldo-vlahilor 34
Hronograf 83
Istoria Sfântă 30
Istoria Țării Românești și a Țării Moldovei de la descălecat și pînă la 1733 37
Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Tudosie 14
Kiriadromion 70
Legi vechi românești și izvoarele lor 18
Liturghie 63
Liturghier 13, 21, 70

Manualul administrativ al Principatului Moldovei	85
Mineiul lunii Martie	55
Mineiul lunii Aprilie	55
Mineiul lunii Mai	55
Mineiul lunii Iunie	55
Mineiul lunii Octombrie	56
Mineiul lunii Noiembrie	56
Mineiul lunii Decembrie	55
Molitvenic	56, 59
Molitvenic de înțeles	22
Noul Testament	20, 27, 47, 55
Octoih	45, 49, 53, 56, 83
Omilia	55
Parimiile preste ani	22
Penticostarion	29, 49, 55, 69, 83
Pravila lui Vasile Lupu	16
Pravilniceasca condică	54
Psaltirea	69
Psaltirea în versuri	24
Scrisoarea Moldovei	78
Șapte taine bisericesti	16
Tetraevangheliar	15
Tipicon	74
Tîlcuire la cele patru evanghelii	68
Triod (Triodion)	36, 45, 52, 58, 61, 72
Viețile Sfinților pe luna Martie	78
Voroavă de întrebări și răspunsuri întru Hristos	47
Regulamentul Organic	80, 82
Regulament Organique de la Principat de Moldavie	79
Resbelulu orientalu	86

INDICE DE NUME

Adanasievici, Constantin, tipograf 45, 49
Alecsandri, Vasile, scriitor 84
Alexandru Ypsilanti, Domn al Țării Românești și al Moldovei 54, 55, 62
Alexandru Ghica 80, 84
Alexandru Mavrocordat, Domn al Moldovei 30, 31
Alexandru Moruzi, Domn al Moldovei și al Țării Românești 66, 67, 68, 69, 73, 70
Alexandru Scarlat Ghica, Domn al Țării Românești 48, 49, 56, 59
Armenopol, Constantin, judecător bizantin 66
Asachi, Gheorghe, scriitor român 16, 73
Atanasievici Râmniceanu, tipograf 38
Călinescu, George 33
Chesarie, episcop de Râmnic 54
Cleopa, tipograf 83
Climent ieromonahul, tipograf 56, 58, 59, 62
Ponciu, Costache, tipograf 68
Constantin Cantacuzino, postelnic 25
Constantin Brâncoveanu, Domn al Țării Românești 25, 55
Constantin Hangherli, Domn al Țării Românești 71, 72
Constantin Mavrocordat, Domn al Țării Românești și al Moldovei 37, 38, 45
Constantin Moruzi, Domn al Moldovei 66, 67, 68, 69, 70
Constantin Racoviță, Domn al Moldovei și al Țării Românești 39, 40, 42
Dimitrie Cantemir, Domn al Moldovei 33, 34, 77
Dimitrie Mihailo Râmiceanu, tipograf 66
Dimitrie Mihailovici, tipograf 72
Dionisie Ecclesiarhul, călugăr cărturar 60
Dosofti, mitropolitul Moldovei 21, 22, 23, 24
Emilian, episcop de Alba Iulia 20
Feofilact, Arhiepiscopul Bulgariei 68
Fotino, Mihail, cărturar 46

- George Calinescu, scriitor, critic literar 33
Gheorghe, tipograf 60, 66
Gheorghie, tipograf 71
Gheorghe Duca, Domn al Moldovei și al Țării Românești 22, 21, 23
Gheorghe Rakogzi I, Principe al Transilvaniei 19, 20
Gherasim ierodiacon, tipograf 68
Gherontie ieromonah, tipograf 80
Grigore II Ghica, Domn al Moldovei și al Țării Românești 42, 43, 35, 36, 44
Grigore III Ghica, Domn al Moldovei și al Țării Românești 50, 51, 52
Grigore IV Ghica, Domn al Țării Românești 75, 76
Grigore V Ghica, Domn al Moldovei 84, 85
Grigorie, tipograf 40, 42, 51,
Grigorie ieromonah, tipograf 52
Hart Ioann, tipograf 34
Hasdeu Bogdan Petriceicu, scriitor 14, 23
Hrisant Notara, patriarh al Ierusalimului 37
Ioan Sandu Sturdza, Domn al Moldovei 77, 78
Isaia, tipograf 83
Ivereanu, Antim tipograf 55
Kisileff, Pavel, general rus 82
Kogălniceanu, Mihail, om politic, istoric, publicist 84
Macarie, primul tipograf în Țara Românească 12, 13, 14
Maftai Băleanul, tipograf 76
Manuzio, Aldo, tipograf din Veneția 12
Matei Ghica, Domn al Țării Românești și al Moldovei 41, 42
Mihai Constantin Suțu, Domn al Țării Românești și al Moldovei 60, 61, 62, 63, 65
Mihai Racoviță, Domn al Moldovei și al Țării Românești 28, 29, 30, 35, 44, 70
Mihai Sturdza, Domn al Moldovei 82, 83
Mihail Strilbițchi, tipograf 78, 83
Mitrofan, ieromonah-tipograf 22
Neagoe Basarab, Domn al Țării Românești 14, 15

Neculce Ion, cronicar 25
Negri, Constantin, scriitor 84
Nichita, tipograf 83
Nicolae Alexandru Mavrocordat, Domn al Moldovei și al Țării Românești 31, 32
Nicolae Constantin Caragea, Domn al Țării Românești 57, 58, 59, 61
Nicolae Mavrocordat, Domn al Moldovei și al Țării Românești 31, 35
Nicolae Mavrogheni, Domn al Țării Românești 31, 64, 65
Niculai, ieromonah-tipograf 22
Petru Movilă, mitropolit al Kievului 16
Popa Constantin, tipograf 55, 56, 59, 61, 62, 67
Popa Mihalache, tipograf 63
Popovici, Dimitrie Mihail, tipograf 56, 61
Radu cel Mare, Domn al Țării Românești 12, 13
Radu, logofăt 27
Sandul, tipograf 40, 42
Scarlat Ghica, Domn al Moldovei și al al Țării Românești 43, 44, 45
Scarlat Callimachi - Domn al Moldovei și al Țării Românești 73, 74
Simeon, Arhiepiscopul Tesalonicului 47
Sotirovici, Duca, tipograf 36
Stanciul Bucureștianul, tipograf 65, 69
Stanciul Tomovici, tipograf 62, 65
Stoica Iacovici, tipograf 29, 32
Stoicovici, Iordache, tipograf 44, 47
Șerban Cantacuzino, Domn al Țării Românești 25, 26, 27
Ștefan Petriceicu Voievod, Domn al Moldovei 23, 24
Ștefan Racoviță, Domnitor al Țării Românești 46, 47, 55
Ursu, ieromonah-tipograf 22
Vasile Lupu, Domnitor al Moldovei 16, 17

BIBLIOGRAFIE

- Bibliografia românească modernă: 1831 – 1918. Vol. 1 : (A – C). București, 1984. XXXI, 910 p.
- Bibliografia românească modernă: 1831 – 1918. Vol. 3 : (L – Q). București, 1989. XXIV, 1111 p.
- Bibliografia românească modernă: 1831 – 1918. Vol. 4 : (R – Z). București, 1996. XXI, 871 p.
- Bianu, I., Hodoș, N., Simionescu, D. Bibliografia românească veche : 1508 – 1830. Vol. 1: 1508 - 1716. București : Editura Academiei Române, 1903. 300 p.
- Bianu, I., Hodoș, N., Simionescu, D. Bibliografia românească veche : 1508 – 1830. Vol. 2: 1716 - 1808. București : Editura Academiei Române, 1910. 571 p.
- Bianu, I., Hodoș, N., Simionescu, D. Bibliografia românească veche : 1508 – 1830. Vol. 3: 1809 -1830. București : Editura Academiei Române, 1912. 780 p.
- Cartea Moldovei : (Sec. XVII - începutul sec.XX). Vol. I. Chișinău: Știința, 1990. p. 250 p.
- Cartea Moldovei : (Sec. XVII - începutul sec.XX). Vol. II. Chișinău: Știința, 1992. 263 p.
- Cereteu, Igor. Cartea românească veche și modernă în fonduri din Chișinău: catalog. Iași, 2011. 407 p., 11 f.
- Cernavodeanu, Dan. Știința și arta heraldică în România. București, 1977. 566 p.
- Djuvara, Neagu. O scurtă istorie ilustrată a românilor. București: Humanitas, 2013. 348 p.
- Dogaru, Maria. Aspirația poporului român spre unitate și independență oglindită în SIBIMOL: album heraldic. București, 1981. 289 p.
13. Domni și Principi ai Țărilor Române: cronologie ilustrată. București, 2010. 357 p.
- Domnii Țării Moldovei: studii. Chișinău: Civitas, 2005. 320 p.
- Hitchins, Keith. Românii: 1774 – 1866. București: Humanitas, 2013. 405 p.
- Jarcuțchi, I.; Mischevca, Vl. Pacea de la București. Chișinău: CEP USM, 2015. 407 p.
- Jitaru, Gr. Blazoane domnești în Țara Românească și Moldova. Sec. XII – XV. Chișinău, 1997. 213 p.
- Mischevca, Vl. Anul 1812. două secole de la anexarea Basarabiei de către Imperiul Rusiei. Chișinău, 2012. 142 p.
- Mischevca, Vl. Geneza problemei basarabene – 1812. București-Brăila, 2016. 368 p.

Mischevca, Vl.; Zavitsanos, Periklis. Principele Constantin Ypsilanti 1760-816.

Chișinău: Civitas, 1999. 176 p.

Mischevca, Vl., Negrei, I. Simbolurile Țării Moldovei: O istorie a steagurilor pe parcursul secolelor XV-XX. Chișinău, 2010. 141 p.

100 de portrete istorice color: Regi, domnitori, alte personalități. Iași: Casa Școlilor, s. a. 63 p.

Țurcanu, I. Istoria ilustrată a românilor: de la origini până la Marea Unire. Chișinău: Litera, 2007. 911 p.

Vasile Lupu în folclor și literatură. Ch., 1992.

TERMENI HERALDICI

Acolat – termen ce indică poziția alăturată a două scuturi unul lângă altul.

Acoila cruciată – pasăre heraldică cu cruce în cioc. Elementul central al stemei Țării Românești.

Simbolizează curaj, hotărâre, putere, măreție.

Afrontat – poziția mobilei heraldice față în față.

Amfiptere - șerpi sau draconi înaripați.

Armele puterii – însemnele distinctivă ale domnitorilor: buzduganul, sceptrul, spada.

Simbolizează autoritatea suverană.

Cap de bour – animal heraldic văzut din față, element central al stemei Moldovei utilizat din sec. al XIV-lea.

Cartier – suprafața compartimentului în care a fost divizat scutul.

Cartuș - figură ornamentală cu forma unui chenar dreptunghiular sau pătrat cu marginile în-doite.

Conturat – poziția unui element heraldic întors spre stânga, poziția corectă fiind dreapta.

Coroana element heraldic, reprezintă independența, suveranitatea, rangul nobil și demnitatea.

Coroana de tip deschis - element heraldic introdus în uz începând cu secolul XVII. Formată dintr-un arc frontal cu mai multe fleuroane, ornamentată cu pietre prețioase.

Coroana de tip închis - formată dintr-un cerc frontal din care pornesc mai multe arcuri ce se unesc printr-un glob crucifer.

Crai nou – luna în fază incipientă.

Despicat – scut împărțit în două părți egale.

Deviza – text succint ce însoțește stema, scris pe o eșarfă și plasată în partea inferioară a compoziției.

Dextra – poziția mobilei heraldice în scut întoarse spre dreapta. În heraldică poziția dreapta-stânga este inversată.

Ecuson – echivalentul scutului.

Flancat – poziția paralelă a mobilei heraldice în raport cu laturile scutului.

Fleuron – element al coroanei deschise.

Glob crucifer – element al coroanei închise, sferă suprapusă de cruce.

Hermină – blana utilizată la alcătuirea stemelor. Reprezintă suveranitatea și măreția.

Lambrechin - ornamentele exterioare scutului reprezentat prin fâșii de stofă sau vrejuri vegetale.

Mantou - element exterior al scutului căptușit cu hermină.

Pavilion – element exterior al scutului sub formă de mantou.

Purpură – stofă scumpă vopsită cu purpură. Semnifică suveranitate și putere.

Scarletat – scut divizat în cartiere.

Scut – elementul central al stemei sau blazonului.

Senestra – poziția spre stânga a mobilei heraldice.

Sfertuit – scut divizat în patru cartiere.

Sigiliu – amprenta pe suportul documentar, în ceară, tuș, fum sau aur.

Soare - mobilă heraldică din categoria figurilor astrilor. Simbolizează fertilitate, căldură, belșug, libertate, lumină.

Stea – mobilă heraldică din categoria figurilor astrilor. Sunt cunoscute variații cu cinci, șase șapte sau opt raze.

Stemă – ansamblul semnelor distinctive și simbolice care alcătuiesc blazonul unei persoane, instituții sau stat.

Tenant – reprezentare umană, animal, înger sau vietate fantastică, care au rolul de susținere a scutului.

Timbru – element heraldic reprezentat prin coroană și coif.

Vultur bicefal – simbol al imperiului bizantin, stema imperiului romano-germanic, blazonul Austriei și al Rusiei.

SUMAR

Argument	3
Evoluția istorică a heraldicii	5
Domnitori și steme românești	11
Indice de titluri.....	87
Indice de nume.....	89
Bibliografie	92
Termeni Heraldici	94

Bun de tipar: 30.10.2018

Apărut: 2018

Coli de tipar: 6,0

Tiraj: 50

Tiparul sub comanda nr. 19
Executat la Primex.com, Chișinău